

EGY AZ ISTEN

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 26. (86.) ÉVF. • 11. SZÁM • 2016. NOVEMBER • ÁRA: 2,50 LEJ

Fotó: Czire Alpár

Emlékek hava

● November borongós ege, fakó felhői, nyirkos levegője megál-
lásra készíthet ifjat és időset
egyaránt. Lelkünkön is szoro-
sabbra fognánk a meleg kabátot.
A csend van születőben.

A keresztények több, mint
ezer éve a hó elején emlékeznek
meg azokról, akik elhagytak
minket. Az elhunyt elődök
tisztelete azonban jóval mesz-
szebbre nyúlik vissza – az ember
számára mindig is fontos volt a
gyökök, a hovatartozás meg-
élése, erősítése.

Az avar illata az emlékezés
mécseseinek melegével keveredik.

Van, kire emlékezzünk. Van,
akinek példája évszázadok
távolából is biztat, sőt: kötelez.
Vannak, akiknek bátorságát az
évtizedek sem tudják megfakíta-
ni. Van, akinek szeretete sosem
szűnik meg számunkra az életbe
vetett bizalom alapja lenni. Van-
nak, akik megmutatják, hogyan
kell, hogyan lehet emlékezni.

Legyen erőforrás az emlékezés
hava, utunkba és céljainkba
vetett hitünk szilárdítója!

A tartalomból:

*Mert szükségünk van
a példaképekre*

4

A be nem fejezett jelenet

6

*Festett asztalosmunkák
unitárius templomokban*

10

A rabruha

13

*Az Unitarcoop Alapítvány
első húsz éve*

14

„Ne félj, és ne rettegj, mert veled van Istened, az Úr mindenütt, amerre csak jársz.” (Józs 1,9)

EGYHÁZUNK HÍREI

● **A Protestáns Teológiai Intézet által a 2016–2017-es tanévre meghirdetett felvételt 9 ifjú jelentkezett.** Az eredmények alapján négy jelentkező nyert felvételt: Ilkei Lóránd Vargyasról, Tatár Ágnes Tekla Barótról, Jakab Emese Székelyudvarhelyről és Szakács György Sepsiszentgyörgyről.

● **Györgyilés Izolda gyakorló segédlelkészi kinevezést kapott a sepsiszentgyörgyi** unitárius egyházközségbe október 1-jétől.

● **Rácz Mária és Jobbágy Júlia gyakorló segédlelkészi kinevezést kaptak a Kolozsvár-belvárosi** unitárius egyházközségbe október 3-ától.

● **Október 12-én Székelyudvarhelyen tartották az idei egyetemes lelkészi értekezletet,** amely Gyerő Dávid főjegyző áhítatával kezdődött. Az egyház főtisztviselőségi, Bálint Benczédi Ferenc püspök, Gyerő Dávid főjegyző, Kovács István közügyigazgató és Kászoni József püspöki helynök az egyházi életéről nyújtottak helyzetértékelést *Vezetői helyzetképek* címmel, melyet vitafórum követett.

Szerda délután Bálint Róbert Zoltán közigazgatási előadó-tanácsos *A lelkészi munkanaplóról* tartott vitaindító beszélgetést. Az est istentisztelettel zárult, melynek témája *Mi az én életcélom unitárius lelkészként* volt. A rendhagyó, zenés istentisztelet teret adott a lelkészi hivatásról szóló személyes vallomásoknak is. Csütörtökön dr. Czire Szabolcs *Unitárius útkeresés a homoszexualitás kérdéskörében* című előadását vitatták meg a jelenlevők kiscsoportos megbeszélés formájában.

Az értekezlet a lelkészi munkaszerződés bemutatásával és vitájával zárult, melynek felvezetőjét Szabó László fejlesztési előadó-tanácsos tartotta.

A Küküllő Hotelben tartott értekezleten több mint száz lelkész vett részt a kolozs-tordai, marosi, küküllői, székelyudvarhelyi, székelykeresztúri és háromszék-felső-

fehéri egyházkörökből és a magyarországi egyházkerületből.

● **A Magyar Kormány által támogatott Petőfi Sándor Programba idén szeptembertől** három unitárius közösség kapcsolódott be. Lupényban Szedlák Katalin, Fogarason Hollanda Tímea és Déván Koffol Gábor ösztöndíjasok tevékenykednek.

● **Október 19-én került sor Bukarestben a Romániai Felekezetközi Bibliatársulat évi közgyűlésre,** melyen egyházunkat Bálint Benczédi Ferenc püspök és Pap Mária püspöki titkár képviselte.

● **Október 23-án,** az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmából a **Magyar Unitárius Egyház főhatósága és a Kolozsvár-belvárosi unitárius egyházközség emlékünnepe**lt szervezett **Kolozsváron.** A kolozsvári belvárosi unitárius templomban 11 órakor kezdődő ünnepi istentiszteletet követően megemlékeztek a szabadságharc utáni erdélyi megtorlások áldozatairól, köztük az unitárius teológiai tanárokról, lelkészekről és teológiai hallgatókról, akiket az 1950-es évek végén bebörtönöztek, meghurcoltak és megkínóztak. A megemlékezés keretében megkoszorúzták a templom bejáratánál levő emléktáblát.

A rendezvényen jelen voltak a még életben levő áldozatok, valamint az elhunytak családtagjai is.

● **A Magyar Unitárius Egyház Főhatósági Hivatala és az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet november 5-én megszervezi a XIX. Dávid Ferenc-emlékzáródokumentot.** Ez alkalommal kerül sor a meghirdetett rajzpályázat díjazására is.

● **A Magyar Unitárius Egyház november 18–19-én szórványkonferenciát szervez Déván.** A téma a szórványegyházközségek és a nemzeti, illetve vallási szórványban tevékenykedő gyülekezetek

helyzetének számbavétele, erőforrásaik és szükségleteik azonosítása, illetve a szolgálat jobb feltételeinek megvalósítására közös cselekvési terv kidolgozása.

● **November 18–19-én hivatássegítő tevékenységre kerül sor Korondon** dr. Kocsev Miklós és Demeter Erika lelkigondozók, szupervizorok vezetésével. Az alkalom unitárius és református lelkészek számára egyaránt eligazítást kíván nyújtani a lelkészi hivatás betöltésével kapcsolatos kérdésekben.

Egyházköri hírek

● **Kolozs-Tordai Egyházkör**

Október 28-án 18 órától dr. Kovács Sándor tartott előadást Torockón, a Duna Házban, Dávid Ferenc alakja az irodalomban címmel

A lakiteleki Népfőiskola Alapítvány szervezésében, a Hungarikum Bizottság támogatásával *október 2–9. között zajlottak a Torockó és Aranyosszék Kollégium munkálatai.* A kutatás célja a határon átívelő magyarság értékeinek feltárása, a külhoni magyar értéktár bővítése és azon értékek megőrzése a jövő számára, amelyek egyediséget képviselnek a magyarság berkein belül. Több mint 40 kutató gyűjtött 13 településen kérdőívek alapján, munkájukat segítették a települések lelkészei. A kutatók a tavasz folyamán még egyszer vizsztatérnek, az eredményeket könyv formájában fogják megjelentetni.

Október 9-én Bágyonban került sor az *Együtt Isten völgyében* rendezvénysorozat 3. évadjának nyitó alkalmára. A közösségi alkalommal egybekötött istentiszteleten Bálint Róbert Zoltán mészköi lelkész mondott imát, Jakab Mihály harasztosi református lelkipásztor prédikált. A Balázs Ferenc Népfőiskola meghívottja dr. Csók Zsolt, az Erdélyi Nemzeti Történelmi Múzeum régésze, egyetemi tanár volt, aki *Aranyosszék az Árpád-korban, a legújabb régészeti leletek tükrében* címmel tartott előadást. Az összejövetel szeretetvendégséggel zárult, melyen mintegy 120-an vettek részt.

LÉLEKFONAL

Húsz év unitárius diákok között

**BENCZE
ILONA**

Folytatjuk rovatunkat, amelyben egyházközsegeink vallástanárait szólaltatjuk meg. Ők azok, akik a család, a lelkész mellett nevelik, tanítják gyermekeinket unitárius értékeinkre.

Székelyudvarhelyen születtem unitárius szülők gyermekeként, és itt is vagyok vallásánár 20 éve. Az egyetem elvégzése után 1996-tól két évet Székelyderzsben tanítottam. Mindig nagy szeretettel gondolkodom az ott töltött évekre. A kezdő tanár bátortalan-ságával, izgalmával kezdtem el tanítani, de diákjaim biztató tekintete, a szülők támogatása, Katona Dénes lelkész bátorítása segített túllépni a kezdeti nehézségeken. 1999-től Székelyudvarhelyen tanítok öt iskolában.

Miért lettem vallásánár? Családom életében mindig fontos volt a hit, a szeretet, a vallás, az egyház. Már kisgyermek koromtól a szüleim, nagyszüleim, testvéreimmel együtt minden vasárnap elvittek a templomba. Amikor iskoláskorú lettem, beíratk és küldtek vallásórára. A Szász Dénes tiszteletes úr által tartott vallásórák, a templomi szereplések, a konfirmációra való felkészítők, majd a konfirmálás mély nyomott hagytak bennem, és meghatározták későbbi életem alakulását. Nagy hatást gyakorolt rám az is, hogy apai nagyapám testvére lelkész volt, valamint hogy a családból presbiterek, gondnokok kerültek ki.

A munkámra mint hivatásra tekintek, hiszen a tantárgyhoz, amit tanítok, elköteleződés szükséges.

Mint minden szakmában, voltak nehézségeim, de megértem szép pillanatokat is. Mi, unitáriusok, nemzeti kisebbségként, vallási kisebbségben is élünk. Az iskolákban osztályonként átlagban 2–3 unitárius diák van. Ennek következményeként évfolyamonként igen kis látszámú unitárius csoportok vannak.

De fontos a mi, az unitárius vallásánárok jelenléte, hiszen egyes gyermekek életében hetedik osztályos koráig az egyetlen kapocs vagyok közte és az egyház között. Azonban ez a hátrány

zom néprajzkutatóként, de tanulmányaim meghatározzák az iskolai vallásórák tartalmát is. Azért, hogy az általam tartott órák érdekesebbek legyenek, hogy a népszokásokat is megismerjék, gyakran

„Mert nem az a fontos, amit lát az ember. Az ember azt nézi, ami a szeme előtt van, de az Úr azt nézi, ami a szívben van.” (1Sám 16,7b)

sok esetben előny is. A kisebb létszámú csoport lehetőséget ad arra, hogy a diákjaimmal való kapcsolat személyesebb, meghittebb legyen. Jobban oda tudok figyelni, többet tudok foglalkozni velük. Mint vallásánár nemcsak tárgyi tudást szeretnék átadni diákjaimnak, hanem azok személyiségfejlődését is próbálom építően befolyásolni. Vallom, hogy a nevelés több, mint az oktatás, és ez a vallásórák tekintetében fokozottan érvényes. Fontosnak tartom, hogy a gyermekben egy pozitív kép alakuljon ki felebarátjáról, Istenről, egyházzáról, nemzetéről.

Az évek során tartottam vasárnapi iskolát, szerveztem kirándulást, nyári táborot, bekapcsolódtam a VEN-vetélkedőkbe.

A jó Isten nyughatatlan lélekkel áldott meg. Soha nem tudtam megelégedni azzal, amit éppen tudtam. Az egyetem után is tovább tanultam. Megismerkedtem több népi mesterséggel, közművelődési szakember lett belőlem, majd elvégeztem Kolozsváron a Babeş–Bolyai Tudományegyetem néprajz szakát is, ahol mesteri képesítést is szereztem. Nem dolgo-

egészítem ki azokat olyan tevékenységekkel, játékokkal, szemléltető eszközökkel, melyeket néprajzusként tanultam.

Alapító tagja vagyok a székelyudvarhelyi Kuckó Egyesületnek, melynek keretében hagyományörző szakköröket (bútorfestés, nemezelés), nyári táborokat, továbbképzéseket szervezek. Több hagyományörző egyesülethez is tartozom. Ezek tevékenységébe is be szoktam kapcsolódni. Jegyzője vagyok a homoródkeményfalvi Füzes Közbirtokosságnak.

Vallásánárnak lenni felelősség. Évente közel kétszáz unitárius diák életének vagyok a része, sokuk számára az egyetlen kapocs az egyház felé. Sokat tanulok tőlük. Toleranciát, türelmet, empátiát, kitartást és sok-sok szeretetet.

Életem egy nyitott könyv. Székelyudvarhelyi vallásánárként feletteseimnek tartom a püspök urat, egy esperest, egy előadó-tanácsost, öt igazgatót, osztályfőnököket, lelkészeket és a sok-sok szülőt. Így próbálok vallásórát tartani a diákjaimnak, példát mutatni, unitárius, magyar, székely értéket képviselni.

Mert szükségünk van a példaképekre

CSÉCS MÁRTON

• Talán neveltetésünk vagy kulturális szokásaink felelősek azért, hogy a legtöbbször, ha felidézzük magunk előtt valakinek az alakját, életének utolsó momentumai jutnak eszünkbe. S ez alól (két emberre szűkítve a kört) sem Jézus, sem Dávid Ferenc alakja nem kivétel.

Ha Jézusról beszélünk, menthetetlenül eszünkbe jut kereszthalála. Ha Dávid Ferencről: a dévai vár és ottani megaláztatása. És próbáljuk megfejteni (a rögzített hagyományon túllépve), hogy ott és akkor mit mondhattak, mire gondolhattak.

Titkon reméljük, hogy nem törtek meg/be, hogy nem lettek hűtlenek önmagukhoz. Hogy az utolsó órában nem tagadták meg mindazt, amit egész életükben képviseltek, ami őket nagyra tette, ami miatt mások irigykedve néztek rájuk. Reméljük, hogy semmi olyat nem tettek vagy mondtak, ami beárnyékolná őket, s kételyt ébresztenének bennünk arra nézve, hogy tényleg érdemesek arra, hogy felnézzünk rájuk.

Mert akarjuk, hogy példáink legyenek. Szükségünk van olyan emberekre, akiknek szavát, kiállását merjük követni. És magunkévá tenni. Szükségünk van azokra, akikkel tudunk azonosulni.

Hogy pontosan mi kavargott első püspökünk lelkében 1579 novemberében – nem tudom. De talán indokolt szájába adni a zsoltárok igencsak mély és kifejező szavait, amelyek a háttérből sejtetik, hogy megadatott éveiben miként sáfárkodott a rábízottakkal: „Elszakítottad tőlem ismerőseimet, utálatossá tettél előttem. Fogoly vagyok, nem szabadulhatok, szemem elbágyadt a nyomorúságtól. Hívtalak, Uram, minden nap, kitártam feléd kezem... rettentő csapásaid megsemmisítenek. Körülvesznek minden nap, mint az árvíz, teljesen bekerítenek engem.” (Zsolt 88,9–10.17–18)

„Ellenségeim rosszat mondanak rólam: mikor hal már meg, mikor vész ki a neve? Aki eljön meglátogatni, hiábavalóságokat beszél, szívében összegyűjt minden

rosszat, azután kimegy az utcára, és kibeszéli. Mindazok, akik gyűlölnek, egymás közt sugdolóznak, és rosszat gondolnak rólam: gyógyíthatatlan betegség támadta meg, nem kell föl többé onnan, ahol fekszik! Még a legjobb barátom is, akiben megbíztam, aki velem együtt evett, az is ellenem támadt.” (Zsolt 41,6–10)

Mert talán minden nagy álmodóra, bátor, igaz, korát meghaladó emberre ilyen sors vár. Mert az, ki nem tud megelégedni a közép-szerével, aki nem tudja elhallgatni mindazt, amit az élet Ura megadott neki – menthetetlenül kell csalódnia. Mert az, aki azon van, hogy megértsen, és megértessen: az más végzetre nem számíthat.

És nekünk tisztelnünk kell őket. Nekünk nem szabad elfelejteni, hogy mekkora áldozatot hoztak, hogy nekünk is esélyünk legyen arra a nyilvánvaló esélyre, amit jézusi fogalommal Isten országának hívunk.

Hogy ki volt Dávid Ferenc, s tényszerűen mi igaz a körülötte kialakult hagyományból – nem tisztem kifejteni, és megállapítani. Mert nekem a költészettel tűzdelt példája a fontos. S mindaz, amit üzen, és mindaz, amiben bátorít.

Nekem nem más ő, mint az a szellemóriás, kit a láthatatlanban is követni me-

rek. Akinek élete – a maga rejtelseivel együtt – egy kerek történet.

Nem istenítem, nem avatom szentté, de csodálom képességét az önvizsgálatra, a hangos alázatra. Csodálom, hogy ki merete mondani a meg- és felismert igazságot. Csodálom, hogy mert és tudott változni. Csodálom benne azt, hogy hajlandó volt saját magát is felülrni. Csodálom bátorságát, mert vállalta a fejlődés útját akkor is, ha minden egyes lépése egy tisztább eszméért szembement a közvéleménnyel. Csodálom, mert ki merete mondani az igazat akkor is, ha a számára is nyilvánvaló jutalma ezért a vád, a baj, és a kinevetés volt.

Csodálom, mert megtanította, hogy a dolgok nem attól működnek, hogy leszábályozzuk, hanem hogy

Incze Ferenc: Dávid Ferenc (1959)

felébresztjük lelkünkben a vágyat a tökéletesre, és annak merünk engedelmeskedni.

Csodálom, mert képes volt megteremteni az egyensúlyt a galamb szelídsége és a kígyó okossága között.

Testvéreim, Dávid Ferenc egyházának hívei, kései utódok! Dávid Ferenc életéből, munkásságából, szenvedéséből és halálából Pál intelme, kérelme s szent parancsa zeng ma felénk: *„Vigyázzatok, álljatok meg a hitben, legyetek férfiak, legyetek erősek! – mint Dávid*

Ferenc volt!” – mondta a torockói szószéken Májai Endre unitárius lelkész 1954-ben.

Tegyük kíváncsossá első püspökünk hagyatékát, példáját és lelkületét.

Tartsd meg a hitet! Légy erős! Nemesedj olyanná, mint Dávid Ferenc volt! Legalább Te, ki olvasod e kiadvány hasábjait. Szükségünk van olyan emberekre, akiknek szavát, kiállítását merjük követni. Szükségünk van azokra, akikkel tudunk azonosulni.

A kövek lelke

*„Így volt bizony, Déva várán
másodszor ült trónt a sátán.*

*November kint törvényt vacog,
fogy a hit az agy-marékban,
keserűen megnyugodva
háta mögött asszonyhangot
vélt hallani az ősz próféta.”*

(Páll Lajos: *Ballada november-éjszakáról*)

Ahol már gyönyörű lankákon méltóságos, nagy folyóként hömpölyög a Fekete-tenger partjára száműzött édesapja felé, hogy végre találkozzék vele, a szépséges Tarkó nevű tündérasszony nagyobbik lánya, a szelíd Maros, pontosan a folyó bal partján fején gyakori ködfátyollal egy égbe szúrt, magas hegy vigyázza a Maros mente legfontosabb útvonalát. Fel is morrant az a hegy, s olykor villámokat is szórt, ha Temesvár vagy Hátszeg felől feltűnt Tündéerkert kegyetlen veszedelme, a tatár. Feldúlt az mindent, amit az útjában talált. A fiatal lányok és a szép menyecskék is csak a tatárajtón menekülhettek otthonaikból a kutyafejűek elől.

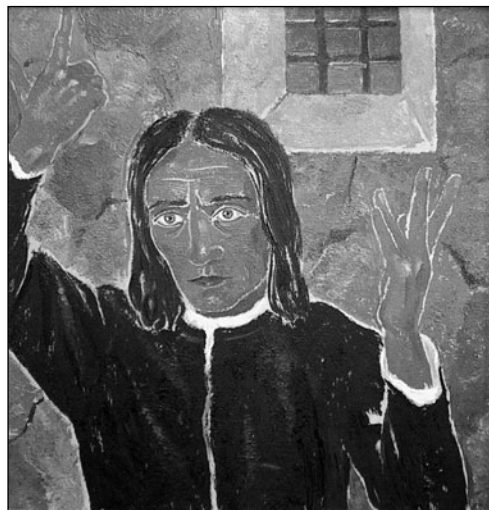
– A hegyre, hogy útját állja a hivatlan vendégeknek, s békében pedig hadd gyönyörködjék a Maros csillogó víztükrében, várat építettünk! – határozta el egy tatárbetörés után IV. Béla, a magyarok királya, amint a horda tovavonult.

Mintha fent, a szédületes magasságban a Várhegyet koronáznák meg, a bevehetetlen Déva vára építéséhez ezerkétszáznegyvenegyben hozzá is kezdtek. Emeltek volna a hegycsúcsra századokkal dacoló falat, de ott már – mondják – trónt ült a Sátán, s a fal, mit raktak, minduntalan leomlott. De egy jó király óhaja parancs. Meg is állította a falak romlását hamvaival a kövek lelke, jó Kőműves Kelemenné. Állnak azok ma is csodálatra – bár megvásva – a magasban.

A várban pedig?

Mert az királyi birtokként nemcsak a Maros völgyét védő bevehetetlen erődítmény lett, hanem büszke főúri rezidenciaként is szolgált, másodszor is trónt ülhetett a Sátán.

November volt. Lent a völgyben már nem kutyafejű tatárok bogároztak, hanem a fagyos szél sepegette.

Nagy Albert: *Dávid Ferenc* (1968)

nos Zsigmond fejedelem rég halott. Erdélyben már Báthory az úr. A Császár kapun büszke Déva várába Dávid Ferenc, az erdélyi magyar unitáriusok első püspöke érkezett rabnak, aki – mind tekergethette rosszallóan a fejét a bölcs Blandrata – csak hirdette tovább: *„A hit Isten ajándéka, ez hallásból van, a hallás pedig Isten Igéje által.”*

– Itt vagy te is, én rokonom? – szólott ki a falból az ősz próféta, aki halkán ezerötszázhetvenkilencben a kövek lelke, jó Kőműves Kelemenné, s nézte magát a próféta halványuló szeme tükrén.

Erre az árnyas gyertyafényben még megmozdult rabágán a vallási türelem mártírja.

– Téged, én rokonom – suttozta az ősz próféta fülébe a kövek lelke tovább –, nem mészbe, hanem romlásba kavernak, hogy vigye Erdély-szerte a Nagy-Hírkerék: Akit Isten lelke megvilágosított, nem szabad hallgatnia, de az emberi ész minden hamis leleményét megvetve arra kell törekednie, hogy a Lélek-Isten dicsősége terjedjen, az egyház pedig épüljön az újító változásban.

– Hatalmas a Lélek ereje! – fordult szemmel a rideg fal felé fekhelyén a mártír egyházalapító. Azon a macacs téllal viaskodó novemberi éjszakán, ezerötszázhetvenkilencben a büszke, magas Déva vára börtönében halt meg Dávid Ferenc.

AMBRUS LAJOS

A túlvilág egy hetvenéves unitárius férfi szemszögéből

A be nem fejezett jelenet

TÓDOR CSABA

• Ismét közeledik az a nap, amikor megyünk *haza*. Haza, ahol nagy asztal van terítve, fehér abrosszal letakarva. És mindenkinek a családban helye van a nagy fehér abrosszal borított asztal mellett. Egy nagy boltív vezet be ide, ahol van az asztal. Olyanok mennek át a boltív alatt, akik már meghaltak. Édesanya. Édesapa. Zsuzsika, Vilmos, András – mind ott ülnek az asztal körül. Székek vannak odahelyezve. Egy nagy asztalközösség. És olyanoknak is van hely, akik még nem születtek meg, de meg fognak születni. Talán.

Isten is ott van. Fehér ruhába van öltözve. Hófehér palást van rajta. Azért hófehér, hogy a többiektől – az emberektől és az angyaloktól lehessen megkülönböztetni. Amúgy mindenki szépen fel van öltözve. Csendes társaság. Világosság van, süt a nap, és szép idő van. A felhők, ha vannak is, bárányfelhők. Édesanyám is ott ül. Neki is ünnepi ruhája van. Őt nem a ruhája színe különbözteti meg a többiektől. Valami más. Talán az, hogy nagyon korán meghalt, itt hagyott, és árván nőttem fel. Ott van a fiam is, aki szintén már rég elment. Még élhetett volna. A többieket nem ismerem, de a véreim. Hozzám tartoznak.

Ahogy ott állok a sír mellett, én is látom az én asztalközösségemet. Az arcok néznek. Én is nézem az arcokat. Felismerek néhányat. Hallom, ahogy *piros rózsák beszélgetnek*, vagy *itt hagyom a falutokat nemso-kára*.

Halottak napján azt hiszem, hogy az első a látás. Olyan *Feszty-körképes* látás. A mozdulatlan, változatlan, véget nem érő asztalközösség ül, költi az ebédet, ami összefolyik a vacsorával. *Kettőt, hármat összetoldott*. Látni megyünk *haza*. A sír szétválasztja a függönyt, és rálátunk a valóságra. A halottak napi valóság amúgy egész évben színpad, csak arra a rövid időre válik valósággá, amíg ott vagyunk, mert megtettük az utat *haza*, elkéreztünk a munkából, szabadnapot vettünk ki, a sírt megtakarítottuk. Mert halottak napja van. A következő napokban a függöny megint összezár, mögötte folytatódik a véget nem érő lakoma, az asztaltársaság csendes együttléte. Nekünk marad jövő ilyenkorig egy meg nem írt jelenet. Egy színpad.

Azt hiszem, hogy a mi egyházunk nemcsak a legmagyarabb, hanem a legnépiesebb is. De ezt szégyelljük, a népies jellegét. Mi, unitáriusok nem vagyunk népiesek, hanem tanultak. Vagy legalább is ilyenek szeretnénk lenni. A torba sem megyünk. Pedig az a főpróba. Valami kapcsolat van a tor és a mennyei asztalközösség között. Csak nem értjük, mert a *legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei atyátok is tökéletes va-*

lami lábjegyzetelő, tudományoskodó, gondolkodó embert jelent. Nem az asztalközösséget vállalót.

Miért nem tud hivatalos egyházi ünnep lenni a halottak napja? Azért, mert a földi és a mennyei, a nem evilági között nincs meg az átmenet. Elejtettük. Nem tartottuk fontosnak a közbenjárást. Ejtettük a közbenjárást. A folyosót. A boltívet, ami alatt átmehetünk. A küszöböt nem lépjük át, inkább megállunk előtte. Mert elfelejtettük a küszöböt. Viszont az átmenetre szükség van, és mindenki maga teremti meg egyénileg. Ott a sírnál. Otthon. Viszont ezzel kimondatlanul is azt tételezzük, hogy nekünk van felső és alsó, elébbvaló és feljebbvaló tartalom az életünkben. A népies oldal nem ez. S mégis: milyen sokan vannak halottak napján a temetőben. Többen, mint bármilyen templomos szertartáson. Talán megrekedtünk az átmenetben. Mert sokszor úgy érzékeljük, nincs átmenet. Lyukak keletkeztek bennünk, és hitünkben is. A földi és a mennyei, a túlvilági között nehezen találjuk olykor az átjárást. Az egyéni keresés, az egyénileg tökéletesedés – fölöttem az ég, alattam a föld, és bennem a létra – útja sem járható mindenki számára. Hisz magam nem vagyok elég arra, hogy a létra legyenek, mert sem az ég, sem a föld nem én magam vagyok.

A soha meg nem írt jelenet előtt a függöny szétnyílik. Bekukkintunk mögéje. Csak néhány pillanat. Igen, ott vannak. A megszorult ember kukucsál. Leskelődik a kapu mögül. Kukucsálunk. Ennyi elég?

A halottak napja mélyebb és ősbibb valóságot tár fel az ember számára, mint amit az ész maga át tud fogni. A halottak napja kiesik a törekvés, az akarás, a motiváció, és minden értelemhez és humanizmushoz kapcsolódó tartalmakból. A halottak napja kinyilatkoztat, megvillant, láttat. Ha akarjuk, ha nem, ott van. Látni megyünk *haza*.

Világítunk.

HITFORRÁS

Konfirmációra

TOMPA LÓRÁND

E vallomással folytatjuk azt a négyrészes sorozatot, amelyben a 2016. május 8-án unitárius vallásra áttért új egyháztagok gondolataikat osztják meg választott hitükkel kapcsolatosan.

• Tisztelettel köszöntök mindenkit, és el kell mondanom, hogy nagyon örülök, hogy itt lehetek.

Verespataki Advent – ez volt a neve egy rendezvénysorozatnak, melyen lehet, hogy Önök közül is többekkel találkoztunk. Kisbuszon utaztunk, közben Rácz Norbert lelkésszel néhány szót váltottunk, említette, hogy ők a kereszténységnek egy szabadabb ágát képviselik.

A beszélgetés rövid volt, de magamban elkezdtem gondolkodni. Hogy valóban – milyen is lenne egy ideális vallás, olyan, melyet most alkotnánk meg, korlátok nélkül. Mit mondana?

És arra gondoltam, hogy egy ilyen vallás egy értékrendszert adna át, és megtanítana normálisan élni.

Megtanítana *szeretettel viszonyulni* dolgokhoz, odafigyelni egymásra, emberségesnek lenni, a „jó” szemünkkel látni a világot.

Egy másik érték lenne a *tisztelet* mások felé, sőt, más élőlények felé, beleértve a háziállatokat, melyek által élelmiszerhez jutunk, beleértve a pókot, melyet finoman ki-

pöckölök az ablakon, és nem veszem el hiába az életét, beleértve a fákat, hegyeket, tengereket, melyeket annyira könnyen kizsákmányolunk és tönkreteszünk.

És megtanítana *korrektnek lenni*, szembenézni a dolgokkal, önmagunkkal, a kereszténység történetével, ha úgy tetszik, és kimondani azt, amit ma igaznak gondolunk.

Megtanítana *kiállni, cselekedni*, szót, sőt néha kart emelni az igazságtalanság ellen.

És megtanítana *hinni*. Hinni abban, hogy van valami jó, valami nagyobb jó, amely összekapcsol minket. És ha kiállok én, és segítek, kerül még megszámlálhatatlanul sok ember, aki ugyanúgy kiáll. Van valami, ami összekapcsol bennünket, akik eljöttünk ide, sőt azokkal is, akik nem jöttek el, vagy nem ide jöttek el, de ugyanígy éreznek.

És értelmet adna az *ünnepeknek*, a takarításon és az evésen túl, olyat, amely erővel tölt fel. És visszaadná a vasárnapok szépségét, amikor eljövünk ide, és felüdülten, más hangulatban térünk haza, és fogyasztjuk el az ebédet.

Ilyen vallást lenne jó kitalálni!

Aztán a kisbusz hazaért, én pedig néhány nap múlva rákerestem az unitarizmusra, hogy választ leljek kérdéseimre.

Megnéztem a wikipédiát, az unitarius.org oldalt, a UUA (Unitarian Universalist Association) weboldalát, eljöttem templomba, előadásokra, szabad szemináriumra... És mit láttam?

Hogy ezt a vallást nem kell felkutatni, mert ez a vallás létezik. Van egy olyan vallás, egy olyan keresztény vallás, amely ezt az értékrendszert tanítja meg. Hitet ad, de nem vakhítet. És nagyon örültem neki, hogy megtaláltam, és első perctől úgy éreztem, hogy szeretném sajátomnak tudni ezt. Úgy éreztem, hogy ezzel egy nevet tudnék adni annak az értékrendszernek, amit vallok, és ahányszor itt, a templomban vagy máshol találkoztunk, mindig úgy éreztem, hogy ezek az alkalmak előreviszik ezeket a gondolatokat.

Ezért örvendek nagyon a mai napnak, hogy formálisan is unitárius lehetek.

Köszönöm.

BALÁZS GYÖNGYVÉR

Hálavers

Hálát adok a létért,
hálát a csillagos égért,
a mezőn nyíló illatos virágért,
a fenyők sejtelmes suhogásáért.

Hálát adok a hajnali csendért,
a madarak vidám énekéért,
hálát a ragyogó napsugárért,
esőcseppek csendes táncáért.

Hálát adok a gyereknevetésért,
hálát minden igaz ölelésért,
a megélt örömért s bánatért,
hálát a lélek hangjáért,
hálát az igaz barátért.

Hálát adok a nincsért,
hálát a szeretetben megélt kincsért,
hálát adok minden szép szóért,
hálát a csendes imáért,
hálát a gondviselésért,
hálát Isten örök szeretetéért.

Kórházlelkészi szolgálat

Kolozsvar

dr. Ferenczi Enikő

0740-063767

Marosvásárhely

Pavelka Attila

0746-234917

Sepsiszentgyörgy

Buzogány Csoma Csilla

0742-512574

Székelyudvarhely

Katona Dénes

0266-213100

Aranyosrákosi Székely Sándor életpályájáról

MÁTHÉ DÉNES

Az elfeledett püspök-költő

Egyházunk huszonegyedik püspöke egy marosszéki faluban, Székelykálban született 1797-ben, ahol édesapja – aki Aranyosrákosról származott – unitárius lelkész volt. Ettől a Nyárad felső folyása és a Maros közti térségen elterülő falutól nyugatra-északnyugatra, a Mezőség peremén fekszik Szabéd, Székely Sándor édesanyjának, Szekeres Klárának a szülőfaluja. Vagyis Erdélyben három falu (Székelykál, Szabéd és Aranyosrákos), s ezzel együtt három régió is büszkélkedhet azzal, hogy fiai közül valaki a püspökségig emelkedett.

De ez így mégis egyoldalú kép Aranyosrákosi Székely Sándorról. Ő ugyanis nemcsak püspök és nemcsak főiskolai/teológiai tanár, hanem költő is volt. Igaz ugyan, hogy nem tartozott kora kiemelkedő alkotói közé, annyira azonban mégis jelentős volt, hogy a magyar irodalomtörténet őt is számon tartsa. S hogy ezt a számontartást valóban megérdemli, egyebek közt az is jelzi, hogy nemrég doktori dolgozat született, melynek témája az ő irodalmi munkássága. A disszertáció szerzője Székely Károly, aki a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészkarán a hungarológiai doktori iskola tagjaként vállalkozott e téma feldolgozására. Rövid írásomban – amellet, hogy értékelem ezt a vállalkozást, és az Unitárius Közlöny olvasóit is tájékoztatom róla – arra is szeretném hívni a figyelmet, hogy ezzel a doktori dolgozattal egy olyan unitárius személyiség került a figyelem középpontjába, akiről több mint száz éve megfigyelkedett az erdélyi és általában a magyar művelődési élet.

Pályakép

Az alábbiakban néhány mozzanatot szeretnék kiemelni Aranyosrákosi Székely Sándor életéből és irodalmi munkásságából. Tizenegy éves korától, 1808 és 1814 között a Székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumban tanult. 1814-től 1819-ig a főiskolát is magában foglaló kolozsvári unitárius kollégiumban, majd az itteni királyi líceumban folytatta tanulmányait (ez utóbbiban jogi előadásokat hallgatott). Kolozsvári diákévei alatt kezdett verseket írni. Már az 1810-es évek közepén kapcsolatba került Döbrentei Gáborral, a kolozsvári irodalmi-művelődési élet egyik jeles személyiségével, az *Erdélyi Múzeum* című lap szerkesztőjével, aki egyebek mellett a nemzeti irodalom művelését szorgalmazta. Székely Sándor egyik korai verse –

Az ember, melyről az alábbiakban bővebben lesz szó – Döbrentei lapjában jelent meg 1816-ban. Erről maga a szerkesztő tájékoztatta levélben a kor talán legismertebb irodalmi vezéregyéniségét, Kazinczy Ferencet, akinek egyebek közt azt írta, hogy egy Székely Sándor nevű „unitárius deák” egy „erővel teljes ódát” adott át neki, melyet ő többszöri újradolgozás után elfogadott.

Itt még csupán arra térhetek ki, hogy megemlítssem: Székely Sándor 1820 decemberétől 1822 májusáig Bécsben tanult. Itt írta meg a székely honfoglalásról szóló eposzát (*A székelyek Erdélyben*), melyet a szakirodalom esztétikailag is, irodalomtörténeti szempontból is a szerző legértékesebb és legfontosabb művének tekint. Bécsből 1822 nyárelőjén érkezett Tordára, ahová már hazajövele előtt lelkésznek nevezték ki. Ezenkívül néhány év múlva a Tordai Unitárius Gimnázium egyik tanári katedráját, majd igazgatói tisztét is rábízták. 1832-től még nehezebb és igényesebb teendőkre kérte fel egyháza: áthelyezték a Kolozsvári Unitárius Kollégiumba, s négy évvel később kinevezték az intézmény igazgatójának. Ezekkel párhuzamosan derekas részt vállalt az unitárius énekeskönyv 1837. évi átdolgozásában, új énekszövegek írásában. 1838-ban főjegyzőnek, 1845-ben az Unitárius Egyház püspökének választották meg.

A recepció tükrében

Székely Sándor diákkori írásairól már egészen korán elismerő vélemények fogalmazódtak meg, ugyanakkor elmarasztaló vélekedésekben is bővelkedett e művek fogadtatása. Döbrentei Gábor, Kazinczy Ferenc, Toldy Ferenc, Gyulai Pál után az unitárius Jakab Elek, Péterfi Lajos és Borbély György is az eposzsköltőt értékelte, s elmarasztalta a lírai próbálkozásokat. Az első áttekintő tanulmányt Heinrich Gusztáv írta 1895-ben, majd ezt alaposan átdolgozva, 1897-ben, Székely Sándor születésének centenáriumi évében külön kötetet szánt Székely életművének, s ezzel indította a *Régi Magyar Könyvtár* sorozatot. Ezt az összegző munkát néhány év múlva a *Székelyek Erdélyben* újabb kiadása követte, Barátosi Balogh Benedek jóvoltából, a *Magyar Könyvtár* sorozatban. Aztán majdnem egy évszázadig csend és hallgatás az életmű sorsa (csupán az Unitárius Egyházban említették meg néha, hogy Székely Sándor püspök fiatal korában eposzt is írt; azt, hogy ez egy hun-székely eposz, inkább elhallgatták). A 20. század végén Zentai Mária vette elő újra Székely Sándor írásait, végül pedig Székely Károly

vállalkozott arra, hogy doktori dolgozatot írjon ezekről a munkákról.

olyan szöveget, amely a hit nyújtotta lelki harmóniát megtöri.

Az Istent kereső poéta

Aranyosrákosi Székely Sándor fiatalkori verseit nehéz ugyan elhatárolni a későbbi lelkész-tanár egyházi énekeitől, mégis meg kell tennünk legalább elvileg, arra alapozva ezt a különbségtevést, hogy az említett zsengek és a templomi énekek lényegesen más beszédhelyzetben születtek, lényegesen más alkotói viszonyulást fejeztek ki. A fiatal költő megfogalmazhatja hitbeli kétségeit, a gyülekezeti ének szerzője ezt nem teheti meg. Figyeljük meg az *Isten* című vers első strófáját:

„Nyílj fel Teremtőm Mennyei rejteke,
Úzd el Szememről kétes homályomat.
Feslesd ki Lelkem vak ködéből
Isten! Az Isteni fényt takard fel.”

E sorokból világosan érezhető a beszélő küszködése a kételkedéssel és sóvárgása az „isteni fényre”. Ez a sóvárgás azonban túlságosan gyenge a „zajos érthetetlen rohamával” szemben, amint a második szakaszban olvashatjuk. Ezt követően pedig szó szerint ezt mondja:

„Most felrepülek Ikari Szárnyakon
A Mennyre s ott én nem találván
Kit keresek, lebukom ködömbé.”

Igaz ugyan, hogy a vers befejező sorai szerint a „világlobb értelem ösvényén kijut a sűrű homályból”, ettől a vallásosságtól azonban lényegesen különbözik az, amelyik a gyülekezeti énekekben fejeződik ki. Egyetlen szemelvényt idézek ezekből az énekekből:

„Szeret, imád, magasztal értelmünk, érzetünk,
Élő hittel, hálával, Téged, szent Istenünk.
Érzeményink tárában nincs szentebb érzet,
Mint ez: Isten velünk van. Az Isten szeretet.” (Unitárius énekeskönyv, 47. ének).

Összegezve az előbbieket: az istenes vagy vallásos vers mélységét, drámaiságát, művészi erejét fokozhatja, ha írója metafizikai kétségeinek is hangot ad. Ezzel szemben a gyülekezeti ének a hitbeli bizonyosság megszólaltatója. Szerepe azonos azzal, amit az ima és az imádkozás nyújt. Ráadásul nem magányos belső vallomás, hanem ősi gyökerű, nyilvános és közösségi éneklő imádkozás. Emiatt az egyházi ének szerzője, még ha neki személyesen volnának is hitbeli kételyei, nem támaszthat kétségeket azokban, akiknek művét éneklésre szánja, nem adhat az ő szájukba

A teremtés céljáról

Aranyosrákosi Székely Sándor *Az ember* című verse – amint már említettem – 1816-ban jelent meg Kolozsváron, akkor tehát, amikor a költő tizenkilenc éves diák volt. A vers lényegében a világ teremtésének második szakaszát mutatja be látomásos, szárnyaló, bizarr stílusban. Itt az is megemlítené, hogy a költemény a magyar nyelvújítás forrongó korszakában született, melyet az új szavak sokszor öncélú keresése és áradata jellemzett. És az is elmondandó, hogy költője ezt a verset is az akkori

korstílusnak megfelelően antikos görög-római mértékben írta, aminek egyik jellemzője, hogy a verssorok nem rímelnek (ez szokatlan lehet azoknak, akik a rímes verseket kedvelik). A költemény a teremtő szó megidézésével indul:

„Zendüle hajdan mindenható szava
A mérhetetlen mennyeket alkotó
Felségnek.”

E szózat hatására felébred a még rendezetlen, kaotikus világ, engedelmeskedik az isteni szónak, melynek nyomán „hangok süvöltnek s láng-galandok nyúlnak el iszonyúan ropogva”, s az „éledő porból” kiemelkedik „ezer meg ezer teremtmény”. Név szerint a cethal és az oroszlán, valamint a rózsa és az ibolya említődik meg, s ezek – feltehetőleg – az erőt, illetve a gyöngédséget, szépséget szimbolizálják. De a Föld így még nem teljes. „Áldást óhajtó zengzet emelkedik a földrebámult Mennyre.” Feleletként az Alkotó hangja tovább folytatja a teremtést, melynek eredményeként „a Menny s az Alföld összeszövetkezik: / A pornak arcán isteni címeret / tündökle, melyet a bölcs Teremtő / lelketadó keze rápecsétle”.

Az így megteremtett, megilletődött embert az isteni szózat ekképpen biztatja:

„Ne szunnyadj! Életadód kiált!
Öleld segítő hölgyedet, ő neked
Gyámod, kivel szívet cserélvén
Életedet kegye fűszerezze.”

A költemény utolsó öt négysoros strófája az emberpárhoz – Aranyosrákosi Székely Sándor szavaival a Völegényhez és Hölgyéhez – intézett isteni meghagyásokat tartalmaz. Ezekből most egyetlen szemelvényt idézek: „legyetek eggyesek, / szent égedelműek, céljaitok szerint / a Nagy, Nemes, Jó tisztelői.”

Jelentés egy folyamatban levő kutatásról

Festett asztalosmunkák unitárius templomokban

BALASSA M. IVÁN – FURU ÁRPÁD

• A XVII. századtól kezdődően Erdélyben is egyre gyakoribbá vált a főúri és polgári otthonok festett asztalosmunkáinak mintájára a templomi berendezések festéssel való díszítése. Mindez a későgótika és kora reneszánsz stílus jegyében az általános építészeti és lakberendezési divat szellemében teljesedett ki, és vált általános igényű követelménnyé, mely a XIX. század elejéig meghatározta a templombelső díszítését. A festőasztalosok a késő reneszánsz, barokkos mintákkal és élénk színekkel nem csak a mennyezeteket festették ki, hanem a papi székeket, az úrasztalát, az éneklőszéket és a szószékkoronákat is létrehozva Erdély egyházi építészetének egyik legmarkánsabb és talán legjellemzőbb építészeti alkotásait. Ez a díszítési forma általános volt, de a protestáns templomokban örvendett nagyobb népszerűségnek, ahol az oltárok, festmények, szobrok és egyéb kegytárgyak hiányában hatásuk felértékelődött. Szintén inkább a protestáns templomokra jellemző a díszítőfestés részeként megjelenő jelentős számú felirat, melyek között a közösség teológiai irányultságát jelző bibliai és egyéb vallásos idézetek mellett gyakran találunk a hívek, gondnokok adakozó tevékenységének emléket állító, neveket tartalmazó szöveget is.

Az első magyarországi datált festett templomi fennmaradt mennyezet unitárius templomban maradt fent – Ádamoson, 1526-ból. Még ennél is régebben, 1520 körül festették a homoródszentpéteri unitárius templomban egykor volt karzatot. A történeti források alapján nem kizárt egy, még a XV. században, 1499-ben készült festett mennyezet léte, mely a mára már lebontott unitárius magyarsárosi templomban állhatott. (Ennek helyére épült a Pákei Lajos által tervezett mai templom.) Rajtuk kívül Erdélyből még három, e körbe tartozó, nem unitárius templomban fennmaradt XVI. századi emléket ismerünk.

Feltűnően bőséges a korai, XVII. századi anyag. Igaz, rengeteg semmisült meg, mint a szentábrahádi 1614-beli karzat, ugyanott az 1631-beli kegyúri pad, a szintén ebben az évben készült mennyezet Csehétfalván, a homoródszentmártoni 1665-ös karzat, az 1669-es mennyezet Küküllőszárdon, ugyanez Csegezen (1673), Tordátfalván (1687) és Székelyszentmiklóson (1691) – a többiek nem is említve. De a megmaradt mennyezetek a magyar művészet kiemelkedő alkotásai: Nyárádszentmárton (1667), Énlaka (1668), Szentgerice (1670), valamint az előkerült várfalvi

1672-ből és a következő század elején készült magyar-szentbenedeki (1702) is idesorolható. Mellettük kevesebbet tudunk a templomok egyéb berendezési tárgyairól, nagy valószínűséggel ezekből is több érte meg napjainkat, mint amennyi a forrásokban szerepel.

A XVIII. századi emlékek vegyes képet mutatnak. A mennyezeteket ismerjük, mint a homoródkarácsonyfalvit (1730 körül), homoródszentpéterit (1758–60), dicsőszentmártonit (1769), oklándit (1771, 1786), a többieknek viszont meglehetősen sok a bizonytalanság, nem lehet biztosan tudni, hogy egy-egy szószékkorona, szószék, pad stb. tényleg megvan, illetőleg nehezen állapítható meg a készítés éve is, hiszen kevesebb figyelemben részesültek.

Korunkhoz közeledve egyszerűbbnek tűnik a helyzet – kevesebb a hiány, ugyanakkor jelentősen több az ebben a korszakban készült berendezési elem, mint a mennyezet, ami meglehetősen sok tisztázni valóval jár.

Fontos megemlítenünk, hogy több tucat festett berendezési tárgyat a XIX. századi puritánabb divat szellemében egyszínűre átfestettek. Kutatásaink igazolják, hogy a ma is használatban levő, egyszínűre festett padelők, papi székek, karzatmellvédek között sok a korábbi festett emlék. Esetleges gondos feltárásuk után ezeket majd eredeti pompájukban tekinthetjük meg.

Az aranyosrákosi festett mennyezet fennmaradt deszkái

Az egyház 450-es évfordulójához közeledve joggal merült fel az az igény, hogy vessünk számot, és tudományos alapossággal összegezzük, mi az, amit a történeti források alapján tudhatunk az unitárius templomokban fennmaradt vagy ezek számára készült festett berendezésekből, készítsünk jegyzéket az átfestett, és természetesen az elveszett emlékekről is, valamint törekedjünk a művészettörténeti jelenség értékelésére, feldolgozására.

A munka elvégzésére a főhatóság által dr. Balassa M. Iván kutató kapott megbízást. A 2015-ben megkezdett kutatóprogram első szakaszában egy átfogó irodalmi és levéltári kutatásra került sor. Megtörtént a korábbi adatok feltárása, a témával kapcsolatos tudományos közlések számbavétele. Az ezt követő levéltári kutatás során elsősorban a XVIII–XIX. századi vizitációs jegyzőkönyvek kerültek átnézésre. A Lázár István-féle vizitációkból 71, a Körmöczy János által végzettből 20, valamint az 1741-ben megkezdettből (melynek javát Kelemen Lajos közölte) 2 eddig ismeretlen festett berendezés feldolgozása történt meg. Fontos adatokkal szolgált az átnézett 38 egyházközségi monográfia is.

A levéltári kutatással párhuzamosan elkezdődött a helyszíni munka is, mely a korábbi feltárások, adatfelvételek anyagát hivatott pontosítani, kiegészíteni. A közösen végzett helyszíni adatfelvétel során egyrészt az egyes festett berendezési tárgyak beazonosítására került sor, és megtörtént ezek részletes, digitális fényképpel történő dokumentálása. Nagyszámú átfestett berendezési tárgyat sikerült felfedezni. Közülük csak néhány példát említünk meg. Az elmúlt évek kutatóútjai, valamint az egyes helyreállítások előkészítése során sikerült felfedni, hogy Aranyosrákos papi székének festése alatt ott az eredeti XVIII. századi minta, ahogy a karzattrellvédék között is fennmaradtak megfordított festett darabok. Ugyanott a szószék padlójára helyezett lefordított deszka, melyen szolgálat során a lelkész állt, festett, az eredeti színvilágról tanúskodó egykori mennyezetkazetta. Várfalván a karzatdeszkák festése alatt tűntek fel az eredeti minták. (A szintén festett mennyezet deszkái a kolozsvári néprajzi múzeumban, a papi szék és régi szószékkorona pedig a Kolozsvári Történeti Múzeumban található.) Firtosváralján a mennyezet középső medalionja körüli deszkákat díszítette virágos festés, ugyanítt a szószékkorona jelenlegi festése alatt is ott az eredeti szín és minta. Nyomáton a cinterem tetőterében maradtak fenn a feltehetően XVII. századi szószékkorona darabjai. Csehétfalván a déli és nyugati bejárat fa ajtólapjain találtunk eredeti festésre utaló nyomokat, de a papi széken és a torony alatti karzaton is látható az utólagos lefestés alatt az eredeti minta lenyomata. Tordátfalván átfestették a XVIII. századi szószékkoronát és úrasztalát, ahogy az orgonakarzaton is eredeti festésnyomokat láthatunk. Székelyszentmiklós temp-

lomában a jelenlegi kék szín alatt egy korábban készült, kazettás mennyezet sejlik föl. Siménfalván a padelőkön, a papi széken és a szószékkoronán láthatóak az eredeti festés nyomai, ahogy Alsóbaldogfalván is minták fedezhetők fel a padok jelenleg egyszínű első lapjain. Korondon a mai díszítés alatt a padelőkön, a papi és kebli tanácsosi széken korábbiak vehetők ki. Kedében az eredeti mennyezet néhány festett tábláját építették be az új templom karzatának aljába – a mennyezet többi része szintén a kolozsvári néprajzi múzeumban található. Muzsna régi templomának festett tábláit szintén beépítették az új templomban, a padlás felé fordítva ma is láthatók az eredeti minták. Kadács festett mennyezetének feliratos darabjait másodlagosan a karzat aljzatába helyezték. Böződkörispatak festett karzattrellvédjére már 2012-ben Domokos Levente is felhívta a figyelmet.

Kutatóablak a városlalvi papi széken

A munka ezen részében támaszkodunk Mihály Ferenc restaurátor tevékenységére is. Részben saját kutatásai részeként, részben az egyház felkérésére több éves múltra visszatekintő munkája során számos festett karzattrellvédén és papi széken nyitott kutatóablakot (Várfalván, Aranyosrákoson, Siménfalván, Böződkörispatakon, Karácsonyfalván, Újszékelyen, Városlalván), lehetővé téve a minták és színek értékelését is. Fontos megemlítenünk, hogy munkája eredményeként készült el számos festett tárgy restaurálása, mint például a nyárádszentlászlói szószékkorona és úrasztala, a magyarszentbenedeki és homoródszentpéteri mennyezet, a homoródkarácsonyfalvi mennyezet, szószékkorona, úrasztala és a karzattrellvéd, az úrasztala Székelyderzszen, ajtódeszkák Csekefalván, Magyarszovát szószékkoronája és úrasztala, Nyárádszentmárton kilenc mennyezetdeszkája és egy karzatdeszkája.

Egyházi szempontból hallatlanul érdekesek a festett berendezéseken fellelhető feliratok. A keletkezéseket ismertetőkhöz mellett nagy számban vannak a hitélettel kapcsolatosak is. A más protestáns templomokban fellelhetőkhöz képest sokkal több a latin, de nem kevés a magyar nyelvű felirat sem, amelyek elsősorban bibliai idézetek. Ezek teológiai értelmezése jól illusztrálja az unitárius hittételek XVII–XVIII. századi változását, az egyes irányzatok közötti eltéréseket,

valamint a magyar és nemzetközi egyházi irodalom használatának elterjedését.

A kutatás 2017-ben folytatódik. A cél a festett templomi berendezésekre vonatkozó tudományos anyag gazdagon illusztrált kötetben való megjelentetése, mely minden bizonnyal nemcsak az olvasó szemét fogja gyönyörködtetni, hanem tudományos szempontból is jelentős új eredményeket tár majd elélnk.

Bocskai István, a protestánsok védője

János Zsigmond halála után a Báthory család nyerte el az erdélyi fejedelmi széket. Báthory Zsigmond szövetkezett Rudolf magyar királlyal a törökök kiverésére, de nem sikerült, ekkor Zsigmond átadta Erdélyt Rudolfnak. Ettől fogva Erdélyre szomorú évek következtek (1598–1605). Rövid nyolc év alatt tizenkét fejedelem váltotta egymást a trónon. Minthogy Rudolf nem bírt az erdélyi rendekkel, rájuk szabadította a szomszédos román Mihály vajdát, akinek az volt a terve, hogy Moldvából, Havasalföldből meg Erdélyből nagy román királyságot alakít. Ezt a nagyravágyó vajdát azonban Basta osztrák vezér megölette, s ő maga valószínűs rémuralmat gyakorolt Erdélyben. Az erdélyi népnek talán soha nem látott szomorú sors jutott. Magyarországon vallásukért üldözte a protestáns papokat és tanítókat, elvette templomaikat.

Az elkeseredett rendek Bocskai István erdélyi főúrhoz fordultak, hogy vezesse őket a vallás és a szabadság fegyveres védelmére, miután még a törvényes panaszjoguktól is megfosztotta őket a király önkénye. Bocskai azelőtt maga is Rudolf tanácsadója volt, de amikor látta, hogy a császár és

király semmit sem tesz a magyarok érdekében, ott hagyta az udvart, s Bihar megyei birtokára vonult. Itt tanakodott a jelesebb urakkal, mint lehetne segíteni az ország súlyos baján. Nyomban hozzácsatlakoztak a hajdúcsapatok, akikkel Rudolf hírhedt vezérét, Belgiojosót leverte, az egész Felvidéket elfoglalta. Az

erdélyi és magyar rendek kikiáltották őt Magyarország és Erdély fejedelmévé. A török szultán még koronát is küldött neki, de Bocskai nem fogadta el, mert nem a királyságra törekedett, hanem a nemzet szabadságának a kivívására.

Fejedelemmé választása után egy évvel, 1606-ban a király Bécsben békét kötött Bocskaival. Ebben a nevezetes békében Rudolf a protestánsoknak teljes vallásszabadságot biztosított, megfogadta, hogy a magyar alkotmányt többé nem fogja megsérteni, Bocskait pedig elismeri Erdély fejedelmének.

Bocskai célját elérte: megvédte a nemzet szabadságát saját királya ellen. Sajnos, a fejedelem még abban az évben, 1606 decemberében meghalt. De nekünk, az utókornak kötelességünk halálának 410. évfordulóján felidézni legendás hőstetteit, bátorságát, kitartását.

GÁLFALVI GÁBOR

Gyülekezetek számára úrvacsorai kelyhek, keresztlőpoharak, kenyérosztó tálak, illetve kancsók készítését (finomezüstből vagy a megrendelő által rendelkezésre bocsátott anyagból), javítását és tisztítását vállalom. Emellett ónból készült egyházi tárgyak restaurálásával is foglalkozom. Érdeklődni a 0264/433-241-es, 0765/128-601-es, illetve a (0036)20/3168-217-es magyarországi telefonszámon lehet.

IMREI IMRE
ötvösmester (Kolozsvár)

A rabruha

AMBRUS LAJOS

• Ahol a dési sóút a hídon átbukva Erdély kincsével futhatott tovább, hogy túlfelől se egye a nép sótlanul a kenyerét, a híres püspök pontosan a Kis-Szamos partjára egy kevély várkastélyt építtetett. Jelezte Fráter György, hogy szolgálni akar, püspöki jelmondatát – „Az úr az én segítőm és gyámolom, akit félek.” – bevéssette a szamosújvári várkastély bejáratának párkányfrízébe, hadd olvassa és jegyezze meg egy életre, aki arra jár. Vigyázta is az a várkastély nemes, főpásztori hittel a partjait nyalogató, kisnek nevezett folyó völgyében a kincses Kolozsvár felé vezető utat hosszú időn át. Ott büntette meg Báthory Zsigmond fejedelem azokat a hazaáruló főurakat, akik vonakodtak a török ellen hadba szállni, Apafi Mihály meg éppen Szamosújváron adott hazát az örök hűséget esküvel fogadó örménymagyaroknak, hogy a Salamon-templom Halálcsengő nevű kisharangja is hirdesse Szamosújvártól el egészen Gyergyószentmiklósig: a lélek, mely maga a szeretet, nagy hatalom, mert az halhatatlan.

– Micsoda helye az a gondolatnak, ahonnan a locsogó vizek nyugatra, a fekete fellegek pedig keletre húznak! – túrt szakállába hosszú évtizedek múlva Bécsben maga az osztrák császár, mintha nem tudná, hogy mihez kezdjen. S hogy szűnjenek gondjai a csokor-birodalomnak, úgy rendelkezett, hogy a püspöki várpalotából börtön legyen.

Furcsán teszi-veszi magát a Kis-Szamos mentén is az ősz.

– Rózsa Sándor is a börtön sírkertjében alussza örök álmát – villant meg a huszonöt évre elítélt fiatal teológus fejében a lesújtó igazság, amint egyszer a börtön bejáratánál szigorú kísérettel, parancsra, egy hegynyi ruharakás előtt megállt.

– Válasszon magára valót a rab úr! – ütötte valósággal fültövön Sándor Balázst a furcsa parancs.

A betegségből lábadozó fiatal rab a szédülettől a hatalmas ruhahegynek esik, ha meg nem szólal tom-pán hang.

– Fiam, nem azért adtak neked huszonöt esztendőt, hogy azt te le is töltsed!

– Hanem miért?

Vallathatta volna édesapja vigasztaló szavairól tovább a hatalmas rabruhahegyet a fiatal rab, de az egyre tisztuló félhomályban a siménfalvi unitárius pap alakja tűnt fel az előttük pöffeszkedő, furcsa ruhahegy tövében.

Sérülten rezdült a méretes előcsarnokra telepedett csend.

– Kolozsvárra visznek Simén tanár úr tárgyalására – suttogta Gellérd tiszteletes, a korosabb rab –,

mert úgy tudják, hogy mi is mondtuk a *Megállni* című prédikációját.

– Le se tagadhatom... – mondta, mintha már valatná, Sándor Balázs, a fiatal rab. – Ha nagy bűn is, nekem már a huszonöt esztendőnél többet nem adhatnak – tette hozzá, avval, mint aki különös napra készül, rabhoz illő, bizonytalan mozdulatokkal, szomorúan kiválasztott és magára öltött a rakásból egy szinte új rabruhát.

A fegyőr ritkán süket. De akkor – ki tudja, miért – nem szóltak rá egyikükre sem. Az újabb rabruha meg úgy állt Sándor Balázson, mintha rászabták volna.

– Miért tagadnók le, hogy a tanár úr szeretetéből éltünk? – bátorodott bele Gellérd Imre is, az egykori siménfalvi unitárius tiszteletes. – A szeretet meg örök – tette hozzá a vallató félhomályban a rabruhahegy mellől –, mert a szeretet maga az Isten...

A székely Sóvidéken, ahol Simén Dániel, az unitárius egyház teológiatanára született, partjait nyalogató folyó nincsen. Ott, ha a jó tündér vára felett megdörren az ég, idegesek lesznek a nyelves patakok. Onnan az égbe nyúló gyalogösvényen az isteni küldött, a fodor fehér bárány vezethette Júlia szép leányt fel a szent szüzek közé, miközben hallgatta éltében, mint siratja el őt holtában az édesanyja. De mindez a kolozsvári tárgyaláson senkit se érdekelt.

Akkor ott a hatalomnak mindenről a nép ezerkilencszázötvenhatja jutott az eszébe.

Jól hallották a szentenciát a tárgyaláson az ember elejébe való rabruhába bújtatott tanúk, hogy Simén Dániel professzor úr is beszédeiért, amelyeket korondi édesanyja elköltözött fehér lelkének ajánlott, hét kerek esztendőt kapott.

– Tehetik. Büntetlenül! – villant össze a két koronatanú szomorú tekintete.

Villanhatott. Mert a partjait türelmesen nyalogató Kis-Szamos mellett a háromemeletes, szamosújvári börtön riasztó homályában volt rabruha elég.

SZERETETSZOLGÁLAT

Az Unitarcoop Alapítvány első húsz éve

GERGELY ORSOLYA

• Az Unitarcoop Alapítvány szeptember 13-án ünnepelte fennállásának 20. évfordulóját a marosvásárhelyi Bolyai téri unitárius templomban.

Az áhítatot Kecskés Csaba lelkész-esperes végezte. Nagy László elnök köszöntötte az egybegyűlteket, ismertette az alapítvány tevékenységét, majd Vónya László alelnökkel közösen emléklapokat osztottak ki az alapító tagoknak, valamint az alapítvány támogatóinak.

Szabó László alapítótag megemlékezett a kezdekről, arról hogy az alapítvány bejegyzéséhez szükséges dokumentáció összeállítását Szilágyi Domokos tiszteletbeli felügyelő gondnokkal és néhai Kolcsár Sándor esperes úrral állította össze, akire egyperces néma felállással emlékeztünk. Ezek után az alapítvány jövőjével kapcsolatos gondolatait osztotta meg.

Szabó László a Gondviselés Segélyszervezet képviselőjeként köszöntötte a jelenlevőket, és előtte felolvasta Bálint Benczédi Ferenc püspök úr alkalmi levelét.

Két előadás következett az önkéntes szeretetszolgálati munka lényegéről. Dr. Vargancsik Iringó *Halat, vagy hálót?* címmel, míg Szőcs Zsuzsánna Anna *Önkéntesség, szeretet, alázat* címmel tartott előadást. Nagy Krisztina és Szöllösi Katalin, a Művészeti Líceum diákjai zongora- és hegedűjátékkal köszöntötték az ünneplőket, majd az alapítvány irodalmi körének asszonyai verseket mondtak. Az ünnepség állófogadással ért véget. Az alapítvány vezetősége köszönetét fejezte ki a 20 éves évforduló megszervezéséért Antal Ildikónak, Gergely Orsolyának, Csiki Emőkének, Kelemen Verának és szervezőtársaiknak.

Szeptember 16-án a Maros Megyei Néprajzi Múzeumban kézimunka-kiállítással folytatódott az ünnepség, melynek keretében hagyományörző tevékenységeket szervezett a kézimunka kör.

Az Unitarcoop Alapítvány megalakulása

Az alapítvány megalakulására emlékezve Nagy László jelenlegi elnök 1989 decemberének eseményeihez és azok következményeihez tért vissza, melyek nagyon sok ember életét megváltoztatták. Emlékszik a felháborító képsorokra, amelyeket kórházakról, gyermekotthonokról mutattak. Azóta nagy változás történt az egészségügyben, a szociális munka terén is. Az eddigi eredmények ellenére nagyon sok még a tennivaló. Biblikusán fogalmazva: az aratnivaló sok, de a munkás kevés. Nagyon sok „aratóra” van szükség.

A Marosvásárhelyi Unitárius Egyházközség 3 tagja, Szabó László, Bakó László és Román Elemér 1996-ban úgy határozott, megérett az idő a Maros-Küküllői Unitárius Egyházközségben is arra, hogy egy alapítványt hozzanak létre azzal a céllal, hogy segítsék a tehetséges és rászoruló diákokat, családokat, időseket. A határozatból valóság lett, és bejegyeztették az Unitarcoop Alapítványt a két egyházközség alapítványaként.

Nem egy másért, hanem egymásért

Szociális téren otthonukban nyújtunk segítséget, és élelmiszer-csomagokban részesítünk rászoruló, egyedül élő idős személyeket Marosvásárhelyen és környékén.

Egy debreceni tapasztalatcsere során született 2002-ben az a gondolat hogy az anyagi támogatás mellett lelki támogatásra is szükségük van az egyedül maradt idős személyeknek. Így jött létre az idősek nappali foglalkoztató központja Antal Ildikó vezetésével, mely az évek során többszörűvé vált: csoportte-

vékenység idős személyeknek, kézimunka és irodalmi kör, szociális jellegű önkéntesség, kézműves csoport.

„Vittük a szép szót” – vallják az irodalmi kör tagjai, köztük Szeredai Irma nyugalmazott könyvelőnő is, aki szerint egy bizonyos kor után a versek mondani-valójának más értelme lesz. A csoport vezetője Barla Júlia nyugalmazott magyar tanárnő.

A „csütörtöki” idősek csoportjának tagja, Popescu Olga szerint: „Próbáljuk örömmel és bánattal meg-

osztani egymással, és hálásak vagyunk azért, hogy a csoportvezetők próbálják utolsó éveinket szebbé tenni.” Ezekben a tevékenységekben nagy szerepet vállalnak az önkéntesek, akiknek száma a 20 év során elérte a százat.

Kapcsolat a hasonló tevékenységeket folytató szervezetekkel

Fenntarthatóságunk pályázatokból ered, valamint magánszemélyek jóindulatú adományából.

Legutóbb a Geiger cég, a Kiagold üzlet, valamint alapítványunk kézimunka köre járult hozzá ahhoz, hogy központi fűtés beszerelésével kellemes környezetet biztosítsunk a különböző tevékenységek lebonyolításához a téli hónapokban is.

Az évek során gyógyászati segédeszközökkel segített a Tricht-Küsmöd Munkacsoport, a Máltai Szere-tetszolgálat és más intézmények, alapítványok. A Gondviselés Segélyszervezet, a Bethlen Gábor Alap, Maros Megye Tanácsa, Marosvásárhely Önkormány-zati Hivatala rendszeresen támogatja különböző programjainkat. Köszönet érte!

Legyen ez a harang...

Székely Erzsébet gondnoknőnk és férje, Székely Ist-ván odaadó és hűséges tagjai gyülekezetünknek. Olyanok, akikre bármikor számítani lehet. Olyanok, akik ha csak tehetik, segítenek. Sokszor voltak a ne-héz időben éltetői e kis gyülekezetnek. Nagylelkűsé-gük folytán sok nehéz helyzet megoldódott. Csendben segítettek. És ott, ahol égetően szükség volt a segít-ségre! A gyülekezet tagjai nagyon sokszor nem is sze-reztek tudomást arról, hogy ki tolta előbbre az egy-ház szekerét.

Ez alkalommal valami maradandót szerettek vol-na ajándékozni nekünk, gyergyói unitáriusoknak. A legszebbet. Egy harangot a másik, rosszul szóló helyé-

be. A szép elhatározást tett követte, és megrendelték a harangot Lázár Imre székelyudvarhelyi vállalkozótól. A hálaadás napján felcsendülő harangszó a gyüleke-zet összetartását hivatott szolgálni, amiképp azt évek óta teszik megálmodói és megvalósítói, Erzsike és Ist-ván, gyülekezetünk kedves tagjai.

A harang felirata szerint (*Legyen ez a harang a gyergyói unitáriusoké templomunk átíratása tiszteleté-re, amely öntetett a 2016-os esztendő őszi hálaadásakor – Székely István és Erzsébet gondnok adományából*) a megajándékozott a gyergyói gyülekezet, melynek tag-jai nevében megköszönjük a nemes adományt. Kíván-juk a Jóisten áldását a Székely családra és a gyüleke-zetre egyaránt!

MÁTHÉ GYÖNGYI

Zilahiné Gál Zsófia búcsúztatása

„Szép gyermekkor, jöjj vissza egy szóra!”

Ezelőtt 38 évvel, október elején Gál Gyula nyugalma-zott lelkész emlékezett édesanyám, Ekárt Nusa sírjá-nál. Felidézte az 1930-as évek elejét, ifjúságuk korát, amikor Torockón és Szentgyörgyön együtt szórakoz-tak és rendre családot alapítottak. Sorra születtek a gyermekek. 1932-ben Benczédi Éva és Csaba bátyám, 1933-ban Benczédi Judit és Gál Barna, 1934-ben Gál Zsozsó és jómagam, Kerekes Cili. Együtt nőttünk fel, korcsolyáztunk a Hosszúréten és játszottunk ipi-apacsos bújócskát.

Az iskolai évek alatt együtt laktunk az Unitárius Leányotthonban, reggelenként ittuk a köménymagle-vest, és ettük a folyosón a fagyott almát. Vasárnapon-ként a munkaközösség ülésén boldogan hallgattuk Erdő János előadásait és intelmeit. A kulák-korszak nehéz éveiben keményen dolgoztunk, nyaranta kalá-kában gyűjtöttük a szénát a Kohárkában és a város bányájánál. A tarisznyába csomagolt szalonna és szilvaíz jól esett. Történt egyszer, hogy Te, Zsó-kám,

még papírszalvétát is csomagoltál, csak a kenyeret fe-lejtetted el.

A Nutka néni zongorajátékára táncoltunk a szentgyörgyi paplakon. „Csebogár, csebogár...” – éne-keltük.

Aztán szétszóródtunk, felnőve családot alapítot-tunk, gyermekeket, unokákat neveltünk. Távolról fi-gyeltünk egymás életére. Ritkán találkoztunk, és mindig szeretettel emlegettük a múltat, gyermekko-runk, ifjúságunk éveit. Most itt állunk, régi barátaid, és búcsúzunk Tőled.

A nagy behívót várjuk mi is.

Hiszem, hogy találkozunk! Isten Veled!

MÁJAI ENDRÉNÉ

Hibaigazítás

A 2017-es unitárius falinaptárba sajnálatos hiba csúszott: a küllődombói templom felvételét nem Czire Szabolcs, hanem Czire Alpár készítette.

Régi diákemlékeimből II.

Diákélet a kolozsvári unitárius régi kollégiumban a XIX-ik százév végén

Antónia Mihály egykori magyarszováti unitárius lelkész régi diákemlékeiről szóló feljegyzéseit unokája, Benczédi László szíves engedélyével közöljük. A visszaemlékezés 2013 során folytatásokban jelent meg a svédországi magyar protestánsok ökumenikus lapjában, az Új kéve hasábjain. A visszaemlékezés az 1957. június 30-ai 58 éves érettségi találkozóra készült.

• Adventi időszakban a főtéri Szent Mihály-templomban ilyenkor van a hajnali mise, a „rorate”, melyre örömet bemegyünk mi is, hogy a templom falai megvédjenek a Gyalui-havasok fagyasztó hideg szelétől, de azért is, mert hallomás szerint ott kolbászt is szoktak osztogatni. Mi kell egyéb az éhes diákgyomornak? Elébatorkodunk a fényesen kivilágított oltár korlátjához, hogy hamarabb kerülhessünk sorra, de a kolbásznak sehol semmi nyoma. Csalódva indulunk haza, kerülünk a helyeinkre s elö vesszük a napi leckét. Időközben a szobaszolgák a zöldmázás, csicses cserépkantákkal ivóvizet hoznak a Széchenyi-térről, mint-hogy abban az időben Kolozsváron még nem volt vízvezeték s a jóvizű kutakat felkeresték, így a négyágú, szivattyús Széchenyi-kutat is. Hét órakor a szobaszolga megkérdi, hogy ki mit hozat a piacról s elintézve a reggelire valók bevásárlását, kinek-kinek számbaadja az övét: a Kacsó nénitől vásárolt puha, fehér, foszlós belül „lábosházi” kenyeret, melléje füstös vagy paprikás szalonnát, szafaládét vagy disznófősaajtót, szárazkolbászt, tepertőt, sajtót, túrót vagy egy pohár tejet az átellenben levő Losonczy Albert péktől. Nyolc órakor a kis csengő hangjára mindenki siet a tantermébe órára.

Az órák közti 10 perces szünetekben benépesül a nagy udvar, s aki teheti, az iskola előtti péksüteményes sátorban áruló Üveges nénitől egy kiflit vagy zsemlet vásárol s közben azon gondolkodik, hogy mit fog ma ebédelni. Mert abban az időben még – vagy helyesebben: már nem volt konviktus, mint régen a XVI–XVIII. századokban, mikor a város s az egyházközség tartotta fenn a diákságot és tanárokat. Még csak „szállásra” sem jártak ki a tanulók egyik-másik kifőző kosztadónéhoz, mint Székelykeresztúron, hol a vidéki tanulók jutányos árban vagy a beszállított terményekért naponta főtt ételt kaphattak. Kolozsváron, leszámítva a kosztos tanítvánnyal bíró diákokat, papnövendékeket s a „közösebb” nevezet alatt a tehetősebb városi családoktól rendre, naponként mintegy 30 tanulónak behozott ebédet, a kegykosztra kijáró szegényebb sorsúakat, a tanulók nagy része úgyszólván egész tanéven át a piacról élt szárazkoszton, különösen, ha nem volt módja, hogy a kollégiumi kórház ápolójától, Barabás Károlytól vagy máshonnan bár ebédet szegődjék be magának. Nem sokkal voltak

kedvezőbb helyzetben az aranyosszékiek sem, kik a heti piacokra bejövő falubelijeik útján csaknem minden héten kaptak hazulról egy-egy tarisznya elemőzsiát, de elvégre az is csak szárazétel volt.

Déli harangszókor a szobaszolga ismét bevásárolja a lakóknak az ebédet, legtöbbször a közkedvelt tordai pecsenyét, esetleg Nagy Gábor központi szállodája konyhájáról 10 kr-ért bab-, borsó-, lencse-, burgonya- vagy egyéb főzeléket (vastagételt), avagy gulyást, pörköltet, aki azt óhajt s van rá pénze. A városról hordott ebédek is akkor érkeznek be, s a szobalakók jó étvággal költik el a nagy asztalnál ebédjüket, melynek koronája mégis az orrcsiklandozó, puha-ropogósra sült tordai pecsenye, bőrs sertés, amit Rózsa néni és Szikszai néni árul a Széchenyi téri piacon a diákságnak. Ezek a pecsenyesütő családok eredetileg Tordáról telepedtek Kolozsvárra, ahol is a lakásukon egész nap sül bő zsírban a pompás pecsenye, s ahonnan óránként hordják nagy bádogbográékban a magas trónuson ülő természetes asszonyságok fazekába s fedőjére. Régi igazság, hogy valódi tordai pecsenyét csak a tordai asszonyok tudnak sütni. Tanúságtételre hívatnám, ha ugyan még életben van, Hunwald Ernőt, a Hunwald-fiúk kisebbikét, aki VII-ikes diák korában a mi szobánkba járt be Dézsi Feri osztálytársához, s a szolgagyerekkel sokszor hozatott egy-egy jó karaj tordai pecsenyét s fogyasztotta el diákbarátaival együtt jóízűen, vallási tilalma ellenére, bátyja és apja tudtán kívül.

Ebéd után egy kis mozgás, szaladgálás, labdázás vagy ciglejáték nem árt, tehát a 2 órai csengetésig ki lehet menni az udvarra. A délutáni órák különben sem oly nehezek. Inkább melléktárgyak, ének, szépírás, rajz s ilyesmik, a szerda és szombat délután pedig egészen szabad. Tornaórára mi is, mint a legtöbb iskola, melynek saját tornaterme nem volt, a városi tornavívódába jártunk osztályonként, páros sorban, mellettünk a kontra, suhogó nádvevőjével. De ha menet vagy jövet idegen iskoláscsapattal találkoztunk, s kiabáltak felénk, hogy „berbécsek”, vagy: „bee-e”, bégettek, könnyen csetepaté vagy legalább is hógolyózás lehetett belőle.

Öt óra után mindenki elfoglalja helyét a lakószobában, s a másnapi leckéjére készül. Egyszer csak benyit a sósperces fiú „friss a percel!” kiáltással, jobbában

A Széchenyi téri piac 1910-ben

Fotó: Fortepan.hu (Kerekes J. Zoltán adománya)

hosszú fenyőfarúdra fűzött perecekkal. A nagyobb diákok jókedvükben mindjárt fogadnak, hogy ki tud több peracet leütni a rúdról egy ökölcsapással. Van, aki 12, 14, sőt 17-et is leüt, de ha csak egy negyed percec nagyságú is a rúdban marad, elvesztette a fogadást s ő fizeti az egésznek az árát – ellenkező esetben a partner. Ilyenkor örül a gyerekhad, ők járnak legjobban, a szertehulló percedarabokat serényen kapkodják a földről.

Vacsoraidő előtt még a priváttanítók tanítványai foglalkoznak, felkérlik a másnapi leckét, s ha szükség, egyet-mást megmagyaráznak, megértetnek. Ezzel a künnlakók haza is mennek, a bennlakók pedig vacsoráról gondoskodnak. A szobaszolga már estvéli

bevásárló útjára készül, mikor nyílik az ajtó, s a nagyszotyros virslislegény beszél: „*friss virslit, melegget, tormát mellé, eleget!*” Soha jobbkor. Legott meg is kapja a megrendeléseket kitől egy, kitől két pár erejéig s míg a tormát reszeli, máris fő a pompás virsli a lobogó bögrében. De ha valamelyik pajkos gyerek titokban odasompolyog, gumidarabot dob a gyorsfőző kúrtójéba, mitől éktelen bűz támad, s utána hangos veszekedés. A tettest megállapítani mégsem sikerül. Megy az élet tovább.

A karácsony előtti hetekben, mikor falun megkezdődnek a disznóölések, mindennap több-több csomagot cipel be a mindig jókedvű Madarasi bácsi, a csomagkihordó postás zöldre festett postakocsijából a gazdaszobába. Érkeznek a jó hazai küldemények, friss és füstös disznóságok, kolbász, májas, oldalas, tepertőspogácsa s a messzehíres torockói „somodi”, alma, dió s egyebek, honnan ami telik. – A húsneműek a tágas „füst-lyukba” kerülnek, sötét, szellős, hideg helyre. Van, aki a lakószoba külső párkányára helyezi ki, ami bizony nem a legesztétikusabb látnivaló a népes utcán járó közönség számára. Közben legyen mondva, a mi népszerű Madarasi bácsinknak 20 év múlva igen tragikus vége lett. Ugyanis 1918-ban a hosszas esőzésekkel a Fellegvár tetejéről egy 19 tonnás hatalmas kőszikla leválván, a Szamosba gurult, s útközben az ő házikóját találva, odanyomta, s ő maga is szörnyethalt alatta. A szerencsétlenség leírását lásd az *Érdekes Újság* 1918. évi 7. sz.-ban a helyszíni fényképfelvételekkel.

„...és velem volt az úton...” (1Móz 35,3)

Nagy Endre dicsőszenzmártoni lelkész és felesége, Nagy Rozália énekvezér hivatalos egyházi szolgálatukat október elsejétől befejezték. A lelkészházaspár több mint 40 évi Isten- és emberszolgálatban végzett munka után vonul nyugdíjba.

A lelkészházaspár a szolgálatot Bágyonban kezdte, majd a Hargita hegyei között megbújó Gyepesben eltöltött – a vallomásuk szerint – csodálatos 8 év következett, innen meghívással jöttek a Kis-Küküllő völgyében található Magyarsárosra, majd a mi egyházközségünkbe.

A lelkészi család kibúcsúzó istentiszteletére október 2-án került sor, amelyen a Püspöki Hivatalt Gyerő Dávid főjegyző képviselte. Az ünnepségen részt vettek Szentgyörgyi Sándor Küküllő köri esperes, a kör lelkészei, a város vallásfelekezeteinek képviselői, a város polgármestere, az RMDSZ városi elnöke, az UNOSZ képviselőjében Asztalos Klára titkár, magyarsárosi, dicsőszenzmártoni unitáriusok és más felekezetűek.

Nagy Endre kibúcsúzó szószéki prédikációját az 1Móz 35,3 és az 1Sám 6,12 alapján tartotta, hálát

adott Istennek, aki megsegítette a sokszor nehéz, de gyönyörűséges lelkészi szolgálata alatt. Szép és tartalmas prédikációját Reményik Sándor soraival zárta:

„*Viszontlátásra, – mondom, és megyek. / Robognak vonatok és életek – / Bennem, legbelül valami remeg. / Mert nem tudom, / Sohasem tudhatom: / Szoríthatom-e még / Azt a kezet, amit elengedek.*” (Viszontlátásra)

A lelkészházaspárt a Főhatóság nevében Gyerő Dávid főjegyző köszöntötte, az egyházközség nevében Udvar Miklós gondnok búcsúzott, megköszönve a közösségünkért végzett áldozatos munkájukat. Köszöntőt mondott még Fazakas Endre nyugalmazott lelkész-esperes, Megheșan Sorin, a város polgármestere, és Asztalos Klára titkár az UNOSZ részéről. A köszöntések sorát a Küküllői Egyházkör lelkészei képviselőjének köszöntője, a Magyarsárosi Egyházközség képviselőjének köszöntője, valamint a helyi Nőszövetség, Ifjúsági Egylet és a vallásoktatásban részesülő gyermekek képviselőinek búcsúja zárta. A kibúcsúzó istentiszteletet a városi Sipos Domokos Egyesület Vegyeskarának műsora tette ünnepélyesebbé. Az istentiszteletet közebed követte, ahol Gagy Béla jegyző tartott beszédet.

GAGYI BÉLA

NŐK VILÁGA

Őszi hálaadás ünnepe

FERENCZI MÁRIA-MAGDOLNA

• A szentivánlaborfalvi unitárius templomban a padokat, asztalt, szőszéket borító színes fonallal varrott úrihímzéses kézimunka az 1939-es évtől mintegy hetven évig díszítette.

Az úrasztali terítőre rávarrták, hogy az 1773-ban készült terítőkről vették át a mintákat, amit az 1938–39-es években szorgos kezű szentivánlaborfalvi unitárius lányok és asszonyok hímeztek a nőegyleti összejöveteleken. A hímzések elárulják készítőik nevét is: a Márkos leányok, Miklós Jolánka, Berde Eszter és Ilona, Bába Ilona és Rozália, Nagy Károlyné született Vásárhelyi Amália, Korodiné Berde Rózsika.

Kónya Ádám (1935–2008) sepsiszentgyörgyi polihistorunk jóvoltából egykor cikket írhattam az akkori iskolám újságába (Auróra, 1972–73, 4–5. szám): *Népies reneszánsz hímzésminták Szentivánlaborfalváról* címmel, a tanár úr pedig díszítőrajzaival illusztrálta az írást. „Valószínűleg az egykor itt élő nemesi családok révén (Henter, Szentiványi) honosodott meg... Valamennyinél megfigyelhető a jellegzetes egymást keresztező száraz alkotta hosszúkás, zárt köz és annak változatos díszítése. A gyakran keresztező indaszárazak végén található rendszerint a gránátalma, szegfű, tulipán, liliom sokféle változata. Legszembetűnőbb azonban a sokféle virágmotívum” – írtam.

Többek között Kisné Portik Irén néprajzkutatótól tudom, hogy ha eltekintünk Gizella királyné koronázási ornátusától, a kékeslilás színű, aranyfonallal kivarrt díszöltözettől, amelyet 1031-ben a székesfehérvári Nagyboldogasszony-bazilikának ajándékozott, a legrégebbi datált úrihímzés 1548-ban készült, ennek hasonmását nézhettük meg nőszövetségünk tagjaival a gyergyószentmiklósi Sándorházi kiállítóteremben, még 2015. március 29-én.

A szeptember 4-i kortárstalálkozón pillantottam meg, és örömkönnyek között nézegettem a gyermekkoromat megelevenítő úrihímzéses festett kazettákat.

A tiszteletes úr ekkor meghívott az őszi hálaadás ünnepére is. Az ünnepi beszédében a 103. zsoltár első két verse alapján szólt hozzánk: „Áldjad, én lelkem, az Urat, és egész bensőm az ő szent nevét. Áldjad, én lelkem, az Urat, és el ne feledkezzél semmi jótéteményéről.” A gyülekezet hálát adott Istennek, hogy a templombelső felújítása megvalósulhatott, hogy erőt és társakat adott a kazetták megfestéséhez. Ugyanakkor A gazdag ifjú története alapján (Mk 10,17–22) rávilágított az igazi lelki kincsek fontosságára, megköszönte a híveknek, hogy hozzáállásukkal, adományaikkal nem csak a leltári vagyont gyarapodott, de lelki há-

zunk kincsestára is. Ezek azok a kincsek, ez az a gazdagság, amelyek segítenek hivatásunkat betölteni Isten és ember szolgálatában, szeretetében.

A szertartást követően a kazetták bemutatása előtt köszönetet mondott mindenkinek, aki hozzájárult a templombelső felújításához.

A megújult templompadok Gál Tihamér keblitanácsost dicsérik, a kazetták faanyagának előkészítését és a keretezését Földes Botond végezte el, továbbá megannyi segítő kéz pénzadománnyal, ebéddel, kávéval, kaláccsal szorgoskodott a munkálatok alatt.

A tiszteletes ismertette a kazetták megfestésének ötletét, történetét, a kivitelezés szakaszait. A költségek fedezésére örökbe vehettünk egy-egy kazettát, mely lehetőséget örömmel és jó szívvel ragadtunk

meg. A festést megelőzően a lelkész házaspár beiratkozott a sepsiszentgyörgyi Művészeti és Népiskola festő tagozatára, ahol három éven át tanulták a mesterséget Pál Tünde tanárnő vezetésével. Vizsgamunka lett az iskolatársakkal együtt festett kazettákból, amit a templomnak, egyháznak adományoztak.

A kazettákon levő kompozíciókat a lelkész állította össze, rajzolta meg, majd a mintákat az iskolatársak segítségével együtt vitték fel az előkészített falemezekre. Ezután következett a szárítás, virágzás, majd a kontúrozás.

A csapat tagjai: Buzogány-Csoma Csilla, Buzogány-Csoma István, Deák Mária, Farkas Alina, Ferencz Enikő, Molnár Réka, Nagy János, Pál Tünde, Páltán Enikő, Szász Márta, Székely Erika, Tepelus Juliánna. Pál Tünde tanárnő kiemelte beszédében, hogy mennyire fontos engednünk, hogy a népművészet ápolja lelkünket, hasson ránk.

A tiszteletes úr a kazetták történetének bemutatásakor beszélt a papi szék fölött elhelyezett középső kazetta szimbólumainak jelentéséről: a szív Isten szeretete, amelyből mindannyian érkezünk, és ahová visszatérünk halálunk után, középen pedig beleróva és festve ez áll: „Egy az Isten.” A szószékkel szembeni pad középső mellvédjén ez áll: „Ne félj, csak higgy! – Márk evangéliuma 5:36. Ezen kazetták készültek Buzogány-Csoma István lelkész és Gábor Vilmos gondnok szolgálata ideje alatt 2016-ban.”

Gáj Nándor iskolaigazgató a talentumokról szólt, kiemelte az örökség továbbadásának fontosságát.

Ez nem csupán egy iskolai feladat volt. Több annál: tiszta hagyományaink, értékeink az átörökítése. A lelkészházaspár és a lelkes egyháztagek cselekedetei életet visznek be a templomba. A vizsga sikerült.

A lelkész arról is beszámolt, hogy tervezik a régi úrihímezéses kézimunka megmentését, a templom külső felújítását is, a paplakról festéskor lekerült címer visszahelyezését és még sok-sok ötlet valóra váltását.

Akik így tudják a tiszta hagyományainkat, örök értékeinket átmenteni, nap mint nap a jót cselekedni, azokat nagyon szereti az Isten.

„Gyönyörű mind, amit az Isten formált”

Testvérkapcsolatnál több, ami kialakult a sepsiszentgyörgyi Kriza János Unitárius Vegyes Dalárda, a kiskunhalasi Városi Vegyes Kórus és a csólyospálosi Tambura Együttes tagjai között. Sepsiszentgyörgyi testvérkapcsolatban van Kiskunhalassal, így ismerkedhettünk meg mi is a halasi kórossal. 2004-ben viszonzottuk első látogatásukat, idei látogatásunk immár ötödik a sorban. Csólyospálost Balázs Antal által zárhattuk szívünkbe, általa jutottunk el hozzájuk, jó néhányszor mi is viszonzozhattuk fogadásukat. Nevezetes volt az első, 2008-as látogatásunk is, amikor a katolikus templomukban léphettünk fel.

Az idei Csólyospálosi XIV. Tavaszköszöntő Zenei Fesztiválon a Csólyospálos Kultúrájáért díjat Balázs Antal kapta: „A képviselőtestület döntése alapján ebben az évben a település kulturális életében játszott kiemelkedő szerepéért Balázs Antal sepsiszentgyörgyi nyugalmazott pedagógus, fafaragó érdemelte ki a díszoklevelet, amelyet Á. Fűrűs János adott át.” – olvashattuk a Csólyospálosi Hírek márciusi számában.

Anti bácsi által jó és termékeny kapcsolat alakulhatott ki dalárdánk és a Csólyospálosi Tambura Együttes között, Anti bácsi a Pozsonyi csata emlékére székelykaput faragott, két éve pedig 13 kopjafát faragott és ajándékozott a csólyospálosiaknak az aradi vértanúk előtt tisztelegés jeléül. Ez utóbbi ünnepségen, 2014-ben, szintén részt vehettünk dalárdánkkal.

Szeptember 19-én Kiskunhalasra érkeztünk, már vártak barátaink. A 300 éves múlttra visszatekintő Szilády Áron Református Gimnáziumban voltunk most is elszállásolva, másnap délelőtt előadást hallhattunk Kiskunhalasról, majd a sóstavakhoz kirándultunk. Délután a baptista templomban koncerteztünk, este a Szilaj Citerazenekar játszott a finom vacsora mellé.

Vasárnap délelőtt a református templomban az istentisztelet alatt szolgálhattunk énekünkkel. Bizony, gyönyörű mind, amit az Isten formált, John Milford Rutter dallama szívünkből szólt. Ez alkalom-

mal székelyruhában léptünk fel, majd izgatottan indultunk Csólyospálos felé. Ahogy bekanyarodtunk a szép, tiszta közösségi ház udvarára, fűvőszenekar fogadott, szebbnél szebb hintóba fogott lovak, no meg az igen jó gazda mintaképe, Á. Fűrűs János polgármester székely ruhába, csizmába öltözve.

A közösségi házban megkezdődött a szüreti mulatság, a jókedvet a mi dalárdánk és az általános iskolások néptáncsoportjának fellépése fokozta.

Ebéd és éneklet után felejthetetlen élményben volt részünk: a lovas fogatokkal együtt vonuló kisvonatot foglalta el a szentgyörgyi és kiskunhalasi kórus. A jókedvet csak fokozta a polgármester úr, a jegyző és barátaink által kínált finom szőlőnedű, ami a bor ünnepén várható volt. Ki is tettünk magunkért, végig énekeltünk a kisvasúton, integetve, üdvözölve a takaros házak kedves lakóit. Hétfőn barátainkkal, a kiskunhalasi kórustagokkal, Faddi Erzsébettel az élen, a csólyospálosi polgármester úrral és néhány önkormányzati taggal Budapestre kirándultunk. Ez is több volt, mint kirándulás: hajón tehettünk meg néhány kilométert a kék Dunán, miközben hallgathattuk vezetőnk lelkes beszédét. Kattogtak a fényképezőgépek, igyekeztünk megörökíteni a tájat, az épületeket, hidakat, a Parlamentet, ami a miénk is.

Az előkelő vendéglőben elfogyasztott háromfogásos ebéd után a Parlamentbe léphettünk be. A Parlament épülete, csillogása, a Szent István koronája, a székely zászló és magyar zászló látványa szívünket megdobogtatta. Megilletődöttünk.

Igen, boldog pár napot szereztetek, barátaink!

Köszönet és hála e csodálatos pár napért. Jánosi József dalárdatag mondta: „Milyen jó, hogy az Isten ilyen embert is teremtett, mint Á. Fűrűs János. Milyen jó ilyen emberekkel együtt lenni, utazni, látni, tanulni, mint dalárdánk tagjai, családtagjaink, karnagyunk, Dénes-Karácsony Gabriella, segédlelkészünk, Péterfi Ágnes, Faddi Erzsébet kiskunhalasi karnagynő és dalostársai, csólyospálosiak és azok a kedves emberek, akik barátaink lettek és maradnak.”

FERENCZI MÁRIA-MAGDOLNA

IFJÚSÁGI OLDAL

Induljunk el!

NAGY ZSUZSA

• „És mi arra születünk, hogy mindig menjünk, meg ne álljunk, induljunk tovább...” – énekeltük október 1-jén az aranyosrákosi unitárius templomban a zenés ifjúsági istentisztelet keretén belül. Célunk ezzel az istentisztelettel az volt, hogy elindítsuk a Kolozs-Tordai Egyházkör azon fiataljait, akik nem indultak még el azon az úton, amelyre nem kell jegyet váltani, ahova nem kell luxusautó, csak akarat és tisztánlátás azért, hogy még teljesebb és értékesebb legyen életük további része is.

Ifjúsági istentiszteletünk további célja az volt, hogy a fiataloknak olyan lelki feltöltődési lehetőséget biztosítsunk, amelyet nem tanulhatnak meg könyvekből, mert ehhez csak saját magukra és törékeny lelkükre számíthatnak. A hangulat meghitt volt, amihez hozzájárult a gitár húrjainak pengése, a dob sejtelmes, de ugyanakkor erőteljes hangja, és az énekesek hangja. A templom piacára – ha már célunk a fiatalok elindítása volt – bőrröndöket állítottunk. Az istentisztelet után a papi lak udvarán töltöttük el az időt, egyletes játékokkal, beszélgetéssel. Fiatalok nevetése, jókedve tette hangossá a csendes települést. Nagyon hasznosnak véltük ezt az együttlétet, és a legjobb az volt benne, hogy a fiatalok arckifejezéséről le lehetett olvasni, hogy jól érezték magukat, szabadnak és önállóknak.

Hívlak hát most is, kedves kolozs-tordai Olvasó, ha eddig nem tetted volna meg, akkor most indulj el Te is, légy értéke ennek az útnak, amelyhez, tudom, Te is csatlakozni szeretnél, de valami mindig visszatartott. Légy részese mindannak a jónak, amit itt lehet elsajátítani, ezen a végtelen úton... Kívánom, hogy elindu-

lásod legyen hasznos, hogy fedezd fel önmagad, de azt se feledd, hogy elindulásod nem öncélú! Ne feledd meg az útitársakról, akiket barátaidnak nevezhetsz! Ne feledd el a biztató kézfogásokat, a mindent elmondó tekinteteket!

Tegyél mindazért, hogy részese lehess ennek az utazásnak, mert itt nem számít a külsőség, itt nem számít a korod, itt csak Te vagy fontos:

„Nem érdekel, miből élsz.

Azt akarom tudni, mire vágysz, és hogy szembe mersz-e nézni a vágyaiddal.

Nem érdekel, hány éves vagy.

Azt akarom tudni, megkockáztatod-e, hogy örültnek tűnj szerelmeidért, álmaidért, és azért a kalandért, hogy életben vagy.

Nem érdekel, hol élsz, és mennyi pénzed van.

Azt akarom tudni, hogy fel tudsz-e állni a kétségesbeesés és a fájdalom éjszakája után, megviselten, sajgó sebekkel, hogy gyermekeidnek megadd mindazt, amire szükségük van.

Nem érdekel, ki vagy, és hogy kerültél ide.

Azt akarom tudni, hogy beállsz-e velem a tűz közepébe és kibírod-e.

Nem érdekel, hol, mit és kitől tanultál.

Azt akarom tudni, mi ad neked erőt belülről, amikor kint már minden másnak vége van. Azt akarom tudni, hogy tudsz-e egyedül lenni önmagaddal, és hogy igazán szereted-e azt a társaságot, melyet üres óráidra magad mellé választottál.”

Ébredj és indulj, Kolozs-Torda, ez Neked szól, ez Rólad szól, a bőrrönd már a küszöbön áll, csak Te hiányzol!

Köri találkozó Tordátfalván

Jeleztek az internet üzenetablakai, a kávézóban pedig mindenki tudta, hogy a Székelykeresztúri Egyházkör ifjúsági találkozót szervez ez év októberét köszöntve. A szervező csapatunk igencsak rátermettnek bizonyult erre a feladatra, hiszen találkozásaink az ötletek néha már nem bírták kivárni soraikat, annyira lelkesnek bizonyult a társaság. Így készültünk mi erre a rendezvényünkre, melynek legfőbb célját talán legkönnyebb csak így kifejezni: vagányság a vallásunkban.

Igen. Mi is érezzük, hogy talán a kettő nem egészen illik össze, hiszen unitárius vallásunk nem a vagányságon alapszik, de meg akartuk mutatni, hogy

fiatalokként mi mégis vagánynak érezzük önmagunk számára hitünk minden apró részletét. Legnagyobb lelkesedésünket annak köszönhattuk, hogy mindezt olyan fiatalok elé tárhattuk ezen a hétvégén, akik még kóstolgatják az egyletes létet. Tordátfalva tökéletes helyszínnek bizonyult e célunk megvalósításához, hiszen az igazán jó dolgokhoz, úgy gondoltuk, nincs szükségünk különleges kellékekre.

Ha a székek mesélnék, biztos vagyok benne, hogy kitérnek a megszeppent arcokra, amikor rendezvényünk kezdetén mind a harminc fiatal a szervező csapatunk szavait leste, és kíváncsian várta, vajon mit kapnak ezen a hétvégén tőlünk?

De mesélnék a Topjoy-os kupakok, az ördöglakat, a cipőfűzők, hiszen bele is kezdtünk a csapatmunkába

nem sokkal ezután. Aztán közbeszól az utca, hiszen meglepetés-egyletesek jelennek meg rajta, olyan igazi ODFIE-s hangulatot hozva messziről. Mégis talán az

ODFIE-s dalok tudnak beszélni a fergeteges hangulatról.

Aztán kézen fogva néhány fényképet, kezdődhetett egy igazi vetélkedő, igazi csapatmunkával. A falak pedig őriznek minden felharsanó nevetést, örömkönnyes szemet, biztató kiáltást és lelkesedést. De minden tábortűznek van valami rejtélye, úgy hiszem. A miénk pedig rejt a csendet, az áhítatot, és rejt azokat a gondolatokat, amelyekről a résztvevők tudnak leginkább mesélni. Rejt a vagányságot, amelyet átalunk, de mégis önmagunktól kaptunk. A lufik pedig bezárják a valóságunkat. Mindenkinek valami mást mesélnek a tárgyak, nekünk pedig azt beszélik, hogy e körülményekkel megmutattuk egyletesekként vagányságainkat vallásunkban.

OSVÁTH GYOPÁR
LŐRINCZI ZSÓFIA

A körhinta elindult...

„Annak, aki várakozik, van ideje, amit nagyon sok mindenre lehet használni. Egy másodperc alatt van idő elmosolyodni. Egy perc alatt lehet nevetni és nevetetni. Egy óra alatt lehetséges akár kacskaringós beszélgetést is folytatni. Egy nap alatt sok csendes pillanatra kerül sor, amikor egyáltalán nem történik semmi.

Egy hét alatt icipici növekedés figyelhető meg. Egy hónap alatt az icipici is egy kicsit többet nő.

Egy év már olyan hosszú idő, hogy abba nem is szabad belegondolni.” (Timo Parvela)

Vajon tényleg nem szabad belegondolni? – ezzel a kérdéssel indítottuk október 7-én a köri képviselőknek szervezett összerázó hétvégénket. Ezt a kérdést tettük fel magunknak akkor is, amikor eldöntöttük: együtt ülünk fel arra a körhintára, amit egymás között csak egyletnek nevezünk.

Hogy miért? Azért, mert amikor erre a körhintára ülünk, akkor valójában elindulunk egy olyan úton, amelyről hisszük, úgy hoz változásokat, hogy közben az örökérvényűséget magunkba zárja, és megtanít a dolgokat a maguk valójában szemlélni. Mert változás lehetsz Te magad is akkor, amikor szembenézve önmagaddal lépni készülsz, vagy amikor azt érzed, nem bírod tovább. Örökérvényűséget jelenthet egy barátság vagy egy szerelem, de egy pillantás, egy ölelés is, amelyet örökre magadba zársz, csak úgy, hogy mindig nálad legyen.

Talán ez a körhintán még szebb, s az, hogy csak akkor indul el, ha mások is csatlakoznak hozzánk, ha együtt vállaljuk a közös körhintázás minden kockázatát. Tudjuk, hogy ebben az évben is sokan lesznek mellettünk, lesz majd, aki megfogja a kezünk, ha fogy a hitünk. Együtt ültük fel erre a hintára, együtt vállaltuk, hogy másokat is magunkkal viszünk. Ezen a hét-

végén a húzóerőt öltöttük magunkra, eldöntöttük: felvállaljuk az egyletet, és másoknak is élhetővé tesszük.

Hisszük, hogy az ez évi körhintázásunk is tele lesz étellel, és rólunk szól majd. Igen, tudjuk, hogy nem lesz felhőtlen, és azt is, hogy lesz majd olyan, hogy közülünk egy elől a lovon ül, és minden erejével küzd, harcol, míg mások a hintóban helyezkednek el, de azt is tudjuk, hogyan fogunk alkalomadtán szerepet cserélni.

Együtt léptünk erre az útra, és majd akkor, ha belefáradunk is, éreznünk kell, hogy szárnyai vagyunk egymásnak, szárnyalnunk kell. Most ezért nem keressük hintázásunk célját, azt sem kérdezzük meg, hogy érdemes-e vagy sem. Most csak engedjük, hogy célunk ismerjen meg bennünket, és ő találjon ránk, hogy mi majd szólhassunk: „Itt vagyok!”

A körhinta elindult, tizenkilenc egyletes kiáltotta világgá, itt vagyok, vállalja, hogy ott lesz, ha számítnak rá!

MAGYARI ZITA
NAGY HENRIETTA

Robert Burns Felföld, hegyeim! c. verséből idézőnk	1.	Izmosítás	Magyar zeneszerző volt (György)	Vas vegyjele	Önkéntes Tűzoltó Egyesület, röviden	Fakorona	Német autójel	Udvarias meg- szólítás	Felesége van	Tokaji híresség	Kén vegyjele Nem ivott alkoholt	Arab nép Női név	Vasúti szerel- vény	
3.														E
Az öt tó egyike							Disznóvénny Börtön, argóban							
Büszkeség				Német-hol- land folyó Autóra pakolás			Jelző eszköz Görög betű							
Belga folyó					El tud vinni Megpúpoz				Elégel Az össze- adás szava		Rag, a -nek párja Kutya háza			
Nem ért egyét valamivel						Jerry társa Órahang				Megfelelő A magyar főváros		Hosszú morzsejel Hordó- mérték		
Illem- szabályok összes- sége							Afrikai vírus Lopakodik						A sugár jele Az élre törekvés	
Francia sziget			Bizonyos ideje Származik			Vándornép volt Errefele!					Ló- betegség Gyulladás			
Be kell követ- keznie								Nótázó Ilyen ház a ravatalozó						
Kén vegyjele		Ide-oda mozgat Ollós állat				Szárguldló Meleg						Gyilkol Oxigén és fluor vegyjele		
Öreg kéz jelzője					Magyar autójel Katalin, becézve		24 óra Eszement				Borbála, becézve Svéd autójel			
Mocsári növény				A harmadik hatvány Divatlap			Titokban néz Szilárdul a beton				Borít Szabás- minta			
Saját kezűleg, röviden			Bárium vegyjele Autómárka			Eszes ... Művek, zenekar				Francia autójel Kérdőhang		Növény része ZOGU		
Ház vége!		2. Cipelés középe!												Z
Dohos, penész szagú										Hint ... Bence, Nyíró hőse				Mutató szó
... Müller, német veterán focista					A Don széle! Vatikán autójele			Tréning jelzője lehet Dehogysis!						
	U										Becézett Anna			

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőség: dr. Czire Szabolcs főszerkesztő, dr. Andorkó
Júlia Eszter szerkesztő

Munkatársak: Asztalos Klára (Nők Világa), Czire Alpár (fotó),
Forrai Tibor (keresztrejtvény), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal),
Márkó László (médiareferens, honlap), Nagy Henrietta (gyer-
mekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Kürti Miklós

Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie
1989 nr. 9. tel./fax: (0)264-593236/(0)264-595927

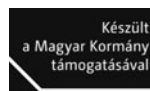
kozlony@unitarius.org

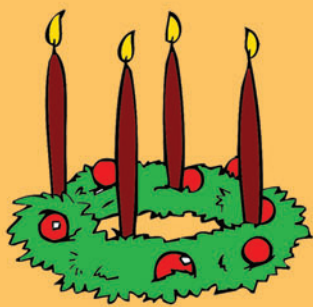
A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter és Mezei
Melinda.** A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás:
Verbum Egyesület, Gál György Attila, tel.: 0264-596478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz
előtti hónap **15-e.** Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk
vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt
írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

BARANGOLÓ

Isten országában

Kedves gyermekek!

Psszt... csend, psszt... csend, a természet lassan nyugovóra tér, a sok erdei állatkával együtt. Nem szabad felébreszteni őket, csak figyeljük csendesen, miként öltözik át a természet, napfényből szőtt nyári ruháját hogyan váltja le színes, tarka kabátra, amely megvédi a szélről és esőtől. Kicsit szomorkásan, de elaltatja önmagát, és ölébe siet a sok kis állat, úgy, mint ahogy mi sietünk hideg estéken édesanyánk ölébe.

Ne szomorkodjunk a természettel együtt az őszi hónapokban – a

mi feladatunk az, hogy éber tekintettel fürkésszük, és a színes falevelek között meglássuk az emlékezés képeit. November, a hideg ellenére is, meleg hónapnak számít szerintem, hiszen ilyenkor az emlékezések lángjánál melengetjük lelkünket. Emlékezésünkben megjelennek szeretteink, akik már nincsenek velünk, mégis minden meggyújtott gyertya őrzi őket, és újra meg újra megerősíti az Istenben való hitünket, hogy lélekben mindig velünk vannak azok, akik nekünk nagyon hiányoznak.

A szeretteink mellett megjelenik egy olyan személy is a gyertya

lángjában, akire úgy nézünk, mint az Unitárius Egyházunk megalapítójára. Az ő cselekedeteire Déva várában emlékezünk meg minden év november első szombatján, ahol életének utolsó nehéz óráit töltötte. Tudod, ki ő? Töltsd ki a keresztrejtvényt, és megtudhatod egyházunk alapítójának a nevét.

Remélem, ügyeskedtek az iskolában, Isten országának barangolóiként pedig már sok szép érdeket gyűjtöttetek a különböző tantárgyakból.

1. A lelkészre szokták mondani (rokon értelmű szó).

2. Az Ószövetségben 150 vallásos ének gyűjteménye, a templomban is énekelünk ilyeneket.

3. A Biblia a szent ...

4. Az Ószövetségben két könyv is van, aminek ez a neve (az *uralkodók* rokon értelmű szava).

5. Egy apostoli levél szerzője, akinek nevét úgy is kitalálhatod, ha tudod, hogy Jézust ki árulta el 30 ezüstpénzért.

6. Az Újszövetségben Pál 5. levelét az ebben a városban élő gyülekezetnek írta.

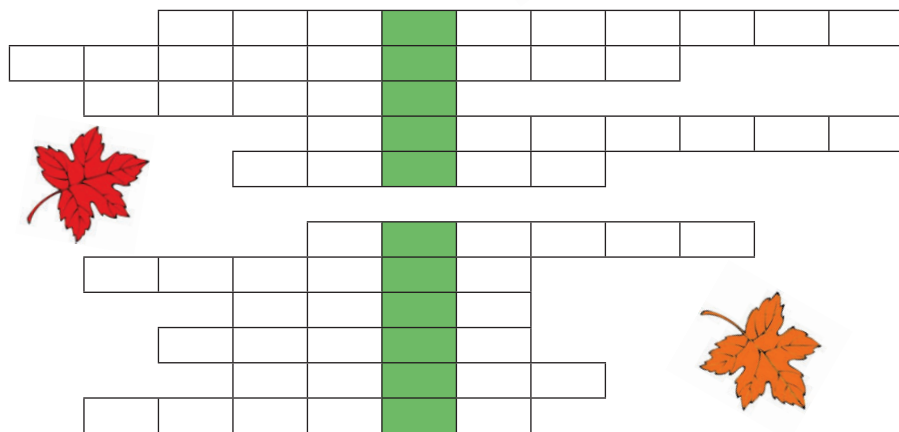
7. Az Ószövetségben két könyv is van, Ruth könyve után található.

8. Az Újszövetségben a második evangélium.

9. Az Ószövetség első öt könyve fűződik ehhez a prófétához.

10. A negyedik evangélium.

11. A harmadik evangélium.

Ti kire emlékeztek? Írjátok a táblácskákra a neveket!

Enyedi György prédikációi

• „Az ember természet szerint örül az szabadságnak, és nem örömet adhatná magát más ígája alá, de az szabadságnak utát nem minden ember tudja, és az ki tudja is, követni nem akarja.”

„...ha mikor gonoszt cselekedünk, és az Isten mindjárt meg nem büntet, ne gondoljuk azt, hogy az Isten nem látja... mert nagy tűrő, sokáig váró az Isten, de végre megfizet kinek-kinek az ő érdeme szerint.”

„...mely drága dolog és tulajdonsági legyenek az atyafiúi szeretetnek. Ez az, ki szép, dicsőre dolgot befoglal ömagában, és minden veszedelmes vétkeket kitisztít szívéből.”

Ezek a gondolatok Enyedi György (1555–1597) püspök beszédeiből származnak: noha a prédikációk mintegy 320 éve nem láttak nyomdafestéket, ma is megfontolandóak, ma is magukkal ragadnak az okfejtések, melyek nem csak a Bibliára, hanem az ókori filozófusokra is alapoznak. A Lovas Borbála által sajtó alá rendezett prédikációk idén jelentek meg Budapesten a MTA–ELTE HECE és a Magyar Unitárius Egyház közös kiadásában. A szövegekből sugárzik, hogy az, ki egykor elmondta és lejegyezte őket, mindennél fontosabbnak tartotta a jóra intést, a nevelést.

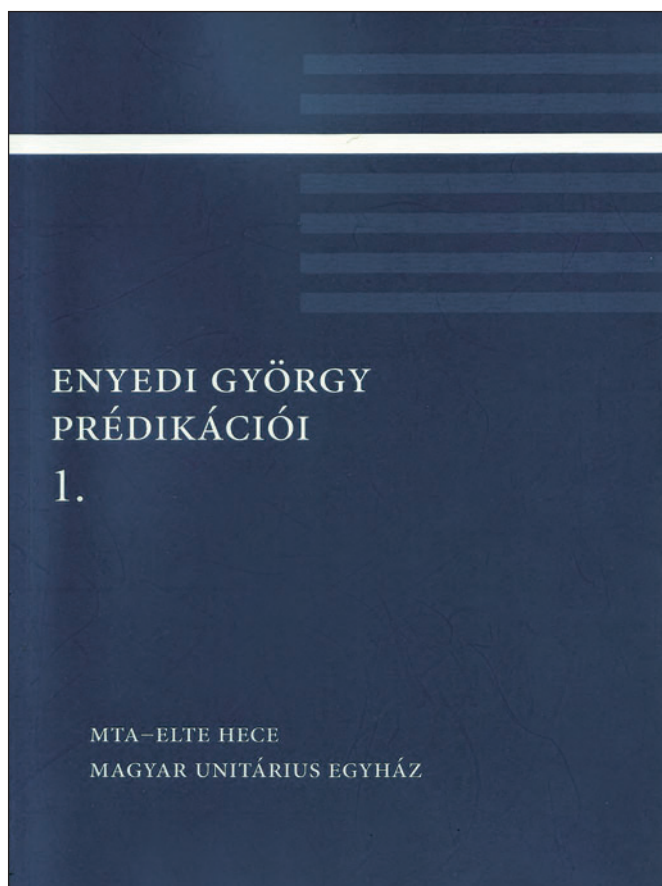
Enyedi püspök a XVI. században olyan, ma is elismerésre méltó munkát fejtett ki, amelynek következtében őt egész Európa úgy tekintette, mint az anti-trinitarizmus megtestesítőjét. Az unitáriusok Platónja, kinek nagy tudására kevélyek hittársai – ahogyan Enyedi ellenfele, a református püspök Geleji Katona István nevezte –, elsősorban Az Ó- és Újtestamentumbeli helyeknek, melyekből az háromságról való tudományt szokták állatni, magyarázatjuk c. latin nyelvű teológiai munkája révén ismert, melyet a latin eredeti után *Explicationes...* címen tartunk számon. Talán érdemes megjegyezni, hogy ez a kötet ott állt John Locke és Isaac Newton filozófusok polcán is. De a teológiai kérdések mellett a püspök számára fontos volt a hívek lelki életének ápolása (a templomba járás szorgalmazásától a padban való illő ülésig mindenre kiterjedt figyelem!), a gyülekezeti élet szorgalmazása, az egyház mint intézmény megszilárdítása, amint ezek beszédeiből is kiviláglanak.

A kötet teljes címét vizsgálva (*Enyedi György prédikációi, 1. (67–99. beszéd) 2. Kolozsvári Kódex, Marosvásárhelyi Kódex, Sárospataki Kódex, Conciones vetustissimae*) gondolkodóba eshet az olvasó: ugyan miért indul az első kötet a 67. beszéddel? Az előszóban ezt is megmagyarázza Lovas Borbála.

A 204 prédikáció másolatát huszonegy XVI–XVII. századi kódex őrizte meg, melyek közül csupán tíz magyar nyelvű maradt ránk. E tíz kötet átfedéseket is tartalmazó anyaga szolgál a kiadás alapjául. A helyzetet tovább bonyolítja, hogy Enyedi vagy egy későbbi szerkesztő a beszédeket hét, egyenként 33 darabot tartalmazó *triacas*-ba rendezte. Hat teljes és egy töredékes *triacas* maradt fenn. Ez a kötet a 2. Kolozsvári Kódex anyaga alapján az első *triacas* munkáit adta volna közre, ám Lovas Borbála a híres *Explicationes...* egyik prédikációkra történő hivatkozása alapján megállapította, hogy az valójában a harmadik *triacas* anyagát tartalmazza.

E sorozat első kötete tehát a 2. Kolozsvári Kódex (1664, Torockó), a Sárospataki Kódex (XVII. század közepe), a Marosvásárhelyi Kódex (XVII. század második fele, Sinfalva, Tordatúr, Kide) és a kolozsvári *Conciones vetustissimae* (1642–1659) alapján Enyedi 67–99. számú beszédeit tartalmazza, melyek 1593 decembere és 1594. július 7-e között keletkeztek.

U. K.

Ambrus Lajos ny. tanár (Korond), **Balassa M. Iván** néprajzkutató (Szentendre), **Balázs Gyöngyvér** titkárnő (Gyergyószentmiklós), **Bencze Ilona** vallásanár (Székelyudvarhely), **Csécs Márton** lelkész (Torockó), **Ferenczi Mária-Magdolna** ny. agrármérnök (Sepsiszentgyörgy), **Furu Árpád** építészeti előadó-tanácsos (Kolozsvár), **Gálfalvi Gábor** ny. igazgató (Alsóboldogfalva), **Gagyi Béla** jegyző (Dicsőszentmárton), **Gergely Orsolya** szociális munkás (Marosvásárhely), **Lőrinczi Zsófia** diák (Szentábrahám), **Magyari Zita** teológiai hallgató (Szentháromság-Kolozsvár), **Májai Endréné** ny. énekes (Torockó), **Máthé Dénes** egyetemi tanár (Kolozsvár), **Máthé Gyöngyi** magyartanár (Gyergyószentmiklós), **Nagy Zsuzsa** teológiai hallgató (Aranyosrákos-Kolozsvár), **Osváth Gyopár** diák (Székelykeresztúr), **Tódor Csaba** lelkész (Székelykeresztúr), **Tompa Lóránd** informatikus (Kolozsvár)